Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subatica, oktobar 2023. - Godina XIX - Broj 220 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Salašarska idila
– spokoj, red i rad –

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič"

Radio Subatica (104,4 MHz) nediljom od 9,30 sati

„Subatica na bunjevačkom"

Radio Subatica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

„Radio Spektar"

Treći program Radio Novog Sada (100 MHz) petkom od 14,15 sati

Slušajte „Bunjevački radio"

www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, ***Dan Velikog prela***

23. februar, ***Dan izbora prvog Nacionalnog savita***

15. avgust, ***Dan Dužijance***

25. novembar, ***Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena***

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBATICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBATICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

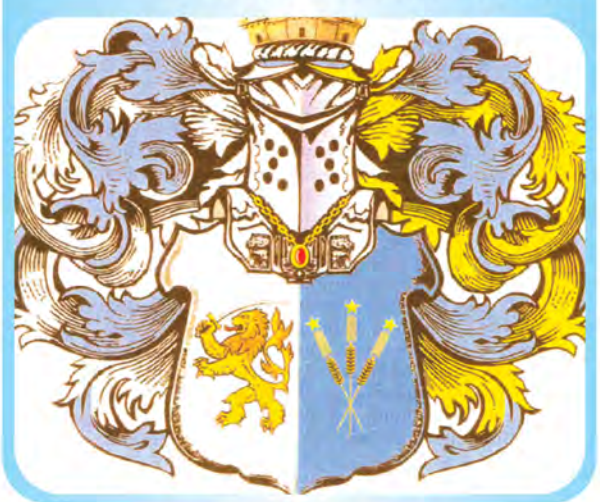

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
BN Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine
Godina XIX Broj 220
Oktobar 2023.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subatica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

V.d. direktora NIU „BIC":
Lazarela Marjanov

Rukovodilac opšti poslova:
Boris Bajić

Glavni i odgovorni urednik „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić (novinar i lektor)
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai, Tihomir Kujundžić Matković, Ružica Parčetić, Miroslav Vojnić Hajduk, Ivan Katančić, Sandra Iršević

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Vridna čeljad obrala kuruze

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subatica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subatica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

U proteklom misecu, u kojem se susriću lito i jesen, bilo je tušta značajni susrita koji su i tema ovog broja „Bunjevački novina".

Tako je u Beogradu održan susrit u Apostolskoj nuncijaturi, a domaćin je bio mons. Santo Ganđemi. Bunjevci jesu poznati po svojoj čvrstoj katoličkoj viri, a kako se moglo zaključit u proteklom periodu je napravljen velik pomak u odnosu sa katoličkom crkvom. Naravno, ima još dosta da se radi na daljem poboljšanju odnosa, ko što i dalje ima oni kojima se to poboljšanje i ne sviđa.

Susrit je organizovan i u Misiji OEBS-a u Srbiji koja često pripravlja programe naminjene nacionalnim savitima nacionalni manjina, a septembarski seminar bio je u znaku službene upotribe jezika i pisma.

Nova škulska godina donela je susrite dice u škulskim klupama, al i susrite svi oni koji se staraje o nastavi na bunjevačkom. Ove godine su brojke slične ko lani, a to se mož posmatrat dvojako - u uslovima kad popis pokaziva da je sve manje pripadnika nacionalni manjine to je dobro, al kad se zna da još ima oni koji nisu pripoznali mogućnosti upotribe maternjeg jezika, jasno je kako u ovoj oblasti ima još dosta potencijala za razvoj. Kako se moglo čut, vrime će pokazat dal se u ovoj oblasti trenutno dobro radi.

Važan susrit održan je i u Baji, di su čeljad iz dva bunjevačka mista s dvi različite strane granice dogovorila principe po kojima će saradnja bit unaprijeđena, a ko najlakši element za povezivanje pripoznata je kultura. Na njivi bać Grge Pećerića su se sustrili prošlost i sadašnjost, a na terenima u Maloj Bosni fudbalski veterani...

Strana 4

Strana 5

Strana 7-8

Strana 14

Strana 18

Strana 22-23

Sadržaj

4
Divan o bunjevačkoj zajednici i katoličkoj viri
5
U prvom planu – jezik
6
Koliko dobro radimo pokazaće vrime
7-8
Poklon svojoj varoši
14
Poveznica – kultura Bunjevaca
17
Pridstava u kojoj živi stari Sombor
18
Majkin salaš Milice Kohut
22-23
Rad je uvik bio na cini, al i plodovi prirode

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

PRIDSIDNICA NSBNM POSITILA APOSTOLSKU NUNCIJATURU U REPUBLIKI SRBIJI

Divan o bunjevačkoj zajednici i katoličkoj viri

Dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, positila je u utorak, 26. septembra, Apostolsku nuncijaturu u Republiki Srbiji.

Bila je to prilika i za sastanak sa **mons. Santom Gañdemijom**, apostolskim nuncijom u Republiki Srbiji, ko i za divan o bunjevačkoj zajednici i katoličkoj viri koju Bunjevci pridano čuvaje.

– Posita Apostolskoj nuncijaturi je bilo štogod što smo planirali, imala sam priliku upoznat se s mons. Gañdemijom za vrime Uskrsa, a poslali smo mu u pozivnicu za Dužijancu, positila nas je delegacija Nuncijature, pa je logičan slid bio i da konačno i dođe do sastanka. Divanili smo o bunjevačkoj zajednici, o katoličkoj viri, o sadašnje vrimenu u kojem živimo, al i istorijatu naše zajednice, te o izazovima u današnje vrimenu. Divanili smo i o tom kako se naša zajednica odnosi prema viri, al i o problemima i priprikama prid nama. Dio ti problema je tokom vrimena rišen, konačno imamo jedan mnogo korektniji odnos s katoličkom crkvom u odnosu na raniji period. On je, nuz obostranu saradnju i dobru volju, rezultovo i prilikom da posvećivamo kruv u crkvi, da se svi oni običaji za koje je vezana katolička crkva, koji su vezani za Bunjevce, a taki je tušta, obilužavaje i prave na onaj način kako bi tribalo. Naravno, to još uvik nije na onom nivou kaki mož bit i upravo u tom rastu prava i odnosa prema viri jesmo razgovarali. Virujem kako ćemo u narednom periodu imat prilike vidit pomake u svim tim oblastima.

Suzana Kujundžić Ostojić i mons. Santo Gañdemi

Izazova je tušta, a bilo bi dobro kad se u odnos s crkvom ne bi mišale političke partije, smatra pridsidnica Savita.

– Dobri odnosi koje gradimo s katoličkom crkvom i sa svećenicima, biskupijom, povrimeno, vrlo tendenciozno, određene političke stranke s namirom to i kvare. Razumim to ko politički folklor, ko odsustvo drugi prostora i mogućnosti za pravljenje publiciteta. To je žalosno. Ti dobri odnosi, pošto su vrlo iskreni i vrlo produhovljeni cigurno neće bit pokvareni. Stvari triba i metnit na iskušenje, i način na koji se mnogi ophode prema bunjevačkoj zajednici, a dolaze od razni politički stranaka, a odnose se na virski život bio je i jedan od detalja divana u Apostolskoj nuncijaturi. Jeste, u Bibliji se kaže da, kad vas kogod ošamari triba okrenit i drugi obraz, al mislim da smo dovoljno okrećali obraz – dodaje dr Kujundžić Ostojić.

Kako ističe pridsidnica NSBNM, monsinjor Gañdemi je najavio i svoj dolazak na jednu od manifestacija u bunjevačkoj zajednici.

N. S.

MISIJA OEBS-A ORGANIZOVALA SEMINAR NAMINJEN PRIDSTAVNICIMA NACIONALNI SAVITA

U prvom planu – jezik

U organizaciji Misije OEBS-a u Srbiji i u saradnji s Republičkim sekretarijatom za zakonodavstvo, od 13. do 15. septembra u hotelu „Danubia park" na Srebrnom jezeru, održan je seminar naminjen pridstavnicima nacionalni savita nacionalni manjina, posvećen pitanjima iz oblasti službene upotribe jezika i pisma.

U uvodnom dilu seminara prisutnima su se obratili **Milica Rodić**, savitnica za pitanja nacionalni manjina, pridstavnica Misije OEBS-a u Srbiji, i **Darko Radojičić**, pomoćnik direktora Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo.

Tokom seminara je bilo divana o okviru rada koji je bitan nacionalnim savitima nacionalni manjina, o nadležnostima, iskustvima i praksama nacionalni savita nacionalni manjina u oblasti upotribe jezika i pisma, o aktivnostima nacionalni savita nacionalni manjina, kroz radionice službene upotribe jezika i pisma, te je održana i diskusija, odnosno sumiranje zaključaka.

Dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM, ističe kako u misiji OEBSa konstantno traže načine kako pomoć u radu savita, koji je sve složeniji i ozbiljniji.

– Kroz ovake seminari pridstavnici OEBS-a već desetak godina u okviru razni tema pokušavaje olakšat rad nacionalni savita, jel je rad svake godine sve ozbiljniji i složeniji, i u administrativnom i zakonskom smislu. Kroz ovaj seminar smo mogli čut i pravima i obavezama u oblasti službene upotribe jezika, jedan dio je bio rezervisan za praktičan rad. Imali smo zadatak da u određenoj lokalnoj samoupravi uvedemo jedan službeni jezik. Ima još nacionalni manjina koje se bore sotim obavezama, dok smo mi, Bunjevci, taj dio posla obavili prija dvi godine. No, imamo i mi prava i obaveze – dobitak jezika u službenoj upotribi je zdravo velika stvar, vidljiva je u smislu varoši i nacionalne manjine koja tu živi, al za one koji rade i privode svakodnevno je to ozbiljan zadatak – divani pridsidnica NSBNM.

Dr Kujundžić Ostojić dodaje kako je održana i prigodna obuka, jedna od najbolji do sad.

– Dobili smo pojašnjenje kako i u kom trenutku možemo pratiti nastajanje određeni zakona, na koji način možemo uticat da se oni promine u cilju poboljšanja rada, života i funkcionisanja određene zajednice.

Službena upotriba jezika i pisma je jedna od četri oblasti o kojima se stara svaki nacionalni savit, a podsitićemo da je u ovoj oblasti u okviru rada Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine u proteklom periodu napravljen možda i najveći napridak. U maju 2021. godine bunjevački jezik je ušo u službenu upotribu na teritoriji varoši Subatice, a tom je prithodio i dugotrajni proces standardizacije.

N. S.

Slavlje Crkve Imena Marijinog u Novom Sadu

Crkva Imena Marijinog u Novom Sadu obilužila je svoj praznik – proštenje svetom misom održanom u nedilju, 17. septembra (Ime Marijino proslavlja se 12. septembra, al se obilužava nediljnom misom kako bi što više virnika moglo prisustvovat), koju je vodio beogradski nadbiskup, **msgr. dr Ladislav Nemet**.

Med brojnim zvanicama i gostima bila je i pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, nuz članicu NSBNM **Slavicu Saulić**.

U TOKU JE JOŠ JEDNA ŠKULSKA GODINA U KOJOJ UČENICI MOGU IZABRAT I BUNJEVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Koliko dobro radimo pokazaće vrime

Već po tradiciji i ove godine Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine pripravio je škulski pribor i udžbenike za svu onu dicu koja su upisala bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture. Obalazak škula poklopio se i sa obilužavanjem „Dičije nedilje", a positili smo tim povodom škulu u Maloj Bosni di je pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić** obašla dicu.

Kako nam divani naša sagovornica, broj dice je u sedamnajstoj škulskoj godini kako se uči bunjevački na lanjskom nivou.

– Kažu kako po dici najbolje primetimo kako vrime prolazi i kako iđu godine, a mi se kroz sve te godine trudimo dicu obradovat na početku škulske godine. Broj đaka je ove godine isti ko i prošle. To je u određenom smislu i uspih, a sa druge strane bilo bi zdravo dobro da dice bude što više. Trudimo se i ovim simboličnim poklonom poboljšat nastavu, dici damo sve što im je potribno za ovaj predmet, kako bi časovi bili lipo osmišljeni. Ovaki časovi mogu bit pridah od uobičajen škulski obaveza, al i prilika za čuvanje bunjevačkog identiteta. Koliko to dobro radimo pokazaće vrime, jel će ova dica za 10-15 godina, bit najbolji pokazatelj kako smo radili. Zato se trudimo da i na časovima imamo i saradnike, što bolje učitelje. Virujem da će ova škulska godina bit još bolja – kaže dr Kujundžić Ostojić.

Kako je tom prilikom kazano, u ovoj škulskoj godini možemo očekivat udžbenike za sedmi i osmi razred, čime će bit zaokružen ciklus za osnovne škule, što se udžbenika na bunjevačkom tiče.

– Na tom udžbeniku se još radi, u prosiku tribaje dvi-tri godine da se završi. Sedmi razred je u potpunosti gotov, radi se na osmom, i onda se čeka procedura za štampu. Virujem kako ćemo do naredne škulske godine imat zaokružen sistem u osnovnim škulama, a onda slidi rad na udžbenicima za sridnju škulu. U svakom slučaju, po pitanju udžbenika smo daleko odmakli, al je još uvik potribno radit – nastavlja pridsidnica NSBNM.

Praksa pokaziva kako učenici u osnovnim škulama najvećma vole obrađivat teme koje su vezane za običaje Bunjevaca. Potvrđiva to i **Slađana Marković Štetak** koja u OŠ „Ivan Milutinović" u Maloj Bosni pridaje bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture.

– Dica uživaje na časovima bunjevačkog, ovaj predmet nije obavezan, nema klasični ocina, pa to donosi sasvim drugačije prilike za rad. Kroz nastavu i kroz radionice obrađivamo tušta oblasti, radimo i kroz određene projekte. Tu što nije klasična nastava dici je zanimljivo, a naravno, i zbog tog što se obrađiva tušta elemenata tradicije – kaže Slađana Marković Štetak

Naša sagovornica otkriva i zbog čega dica iz godine u godinu upisivaje ovaj predmet.

– Što se diče dice u Maloj Bosni, čini mi se da dica najviše vole časove na kojima se obrađivaje bunjevački običaji. Mada, u suštini, atmosfera je lipa, pa uživamo kroz rad u svim oblastima.

Tokom protekle nedilje i učenicima koji u sridnjim škulama pohađaje nastavu na bunjevačkom uručeni su pokloni dobrodošlice. Konkretno, u Politehničkoj škuli u Subatici, na času bunjevačkog, kroz prigodnu prezentaciju sridnjoškulci su se osvrnili na ono što su radili prošle škulske godine.

Kako nam divani **Melisa Vilov** koja pridaje ovoj grupi učenika, mnoštvo je tema koje se obrađivaje na nivou sridnje škule.

– Nama je izvor za časove sve ono što je dio bunjevačke kulture, na taj način mi i usmiravamo učenike da prate sve ono što postoji oko nas. Nek se osvrnu i naše starije generacije koje niguju tradiciju Bunjevaca. To što udžbenici još ne postoje, ne znači da ne možemo koristit tekstove iz oblasti književnosti Bunjevaca. Uvik su omiljene i radionice, kroz nji se mož pokazat dosta elemenata tradicije, ko što su na primer figurice za božićnjak, bavili smo se slamarstvom. Imamo učenike koji su bunjevački imali u osnovnim škulama, al i oni koji su prvi put na bunjevačkom obično već imaje osnovne informacije, najčešće iz porodice. Kad dođu na časove, i kad se malo bolje upoznaje sa istorijom i tradicijom budu posebno zainteresovani.

Ovo je četvrta škulska godina od kako je bunjevački uveden i u sridnje škule u Subatici ko fakultativni predmet, odnosno sedamnajsta od kako je u osnovnim škulama ko izborni predmet.

N. S.

UG „BUNJEVAČKO KOLO" IZ SOMBORA OBILUŽILO 102. GODIŠNJICU OD OSNIVANJA

Poklon svojoj varoši

Svečanim koncertom „Bunjevačko kolo svojoj varoši", u sridu, 4. oktobra, obilužene su 102. godine od osnivanja somborskog „Bunjevačkog kola". Veče uoči značajne godišnjice, ujedno je obilužen i naročito poštivan svetac– Sveti Franjo, a po običaju i tradiciji Bunjevaca – „Divojački vašar".

Svečarsko veče uveličali su **Dejan Parčetić**, državni sekretar za informisanje i telekomunikacije, pridsidnik UG „Bunjevačko kolo" i ujedno domaćin večeri, ko i gosti **Ljiljana Tica**, zaminica gradonačelnika Sombora, **Sava Dojić**, član Varoškog vića zadužen za oblast finansija i privride, pridsidnica NSBNM **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, **Veljko Vojnić**, zaminik pridsidnice NSBNM i pridsidnik „Bunjevačke matice", **Aleksandar Bošnjak**, podpridsidnik NSBNM, te brojni pridstavnici bratski udruženja iz Sombora.

Koncert za kojeg se u Narodno pozorištu u Somboru tražila karta više u nepuna dva sata maestralne tamburaške muzike i prigodnog programa ispunio je srca i duše varoščana i njevi gostivi. Orilo se cilo pozorište, a pivanje i tambure sminjivali su aplauzi razgaljene publite.

Tamburaše iz „Centra tamburaške kulture" u Novom Sadu, koji su već nikoliko godina gosti veliki svečanosti „Bunjevačkog kola" u Somboru, ovaj put pridstavili su Tamburaški ansambl „Marko Nešić" i Tamburaški ansambl „Zanatski", dok su svojim raskošnim glasovima veče ulipšali **Zoran Bugarski Brica** iz Novog Sada i Somborke - **Iva Čičovački** i **Zorana Iđuški**.

– Divno je svirat u Somboru, jel ambijent pozorišta doprinosi svečanosti, a posebno zbog publike koja prati koncert, piva s nama, a tu su i divni aplauzi... Povod je zaista lip – rođendan naši domaćina iz „Bunjevačkog kola". I nama je zaista čast da smo večeras upriličili lipu proslavu. Divne su cure i momci u svečanim nošnjama, a zna se da

Bunjevci imaje raskošnu nošnju. I nije to večeras bio samo ukras scene nego smo vidili i jedan običaj postavljen na sceni. S obzirom na to da se danas običaji manje niguju, još je lipše bilo sve to vidit. Također, u jednoj pismi mog omiljenog pivača i učitelja Zvonka Bogdana, koju sam pivo, kad sam se okrenio prema mojim tamburašima vidio sam kako ti mladi ljudi iza scene plešu i to je zaista bio prilip utisak. Zaista, bila je ovo jedno izuzetno lipa i veličanstvena svečanost s našim prijateljima iz Bunjevačkog kola – istako je Zoran Bugarski.

nam iz Sombora, iz jedne veoma kvalitetne muzičke škule i muzičke sridine, od vrhunskog profesora Đure Parčetića a sad već i od njegovi naslidnika, stižu mladi tamburaši s kojima je milina raditi – puni znanja i ljubavi prema tamburaškoj tradiciji – pojasnio je Bugarski.

Porodična tradicija poštivanja ljubavi prema tamburi, u orkestar je dovela i nikoliko cura, pa tako **Marina Preševa** iz Novog Sada planira da svoju ljubav prema tamburaškoj svirki nastavi kroz akademsko obrazovanje. Dok je, na tamburi kontri cili concert odsvirala još jedna Novosađanka, **Sara Nedeljkov** koja je ljubav ka tamburi, također ponela iz svoje familije.

Med tamburašima, na mistu koncert majstora, bio je Somborac **Marko Kolović**, višestruko nagrađivan ko najbolji tambraš na festivalima. Iako student Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje, velik je virtuoz na tamburi.

– Meni je mentor i uzor naš Zoran Bugarski. Završio sam nižu i sridnju muzičku škulu al, uprkos akademskom obrazovanju u drugoj oblasti, misto za tamburu i muziku našo sam upravo u Centru za tamburašku kulturu u Novom Sadu – kazo je Marko Kolović.

– Izuzetno mi je drago što

Na bini su se, ko kadgod na korzi na dan Sv. Franje, sminjivali lipo opravljene cure i momci, i paradirali svojim bogatim svilama i kadifama. Nuz mlade iz GKUD „Ravangrad" i čonopljanskog udruženja BKC „Sombor-Čonoplja", nastupili su i ravagradski veterani, prikazivajuć igrokaz s kojim su oživili kadgodašnje divane s varoškog sokaka i igranke pripravljene na dan „Divojačkog vašara".

R. P.

NA SVETOG FRANJU

U Somboru i okolnim somborskim salašima već je uveliko počela berba kuruza na njivama, a i grožđa po vinogradima, pa se dan Svetog Franje čeko s naročitom radošću. Biće to mali pridah od posla, a bogme to je bilo vrime za „Divojački vašar".

U to jesenje vrime Bunjevci su na niki način sabirali svoj godišnji ekonomski uspih što se onda vidilo na curama kojima se o Sv. Franji vezali dukati. A po dukatima se čito ekonomski status familije. Cure su tako nosile, kako koja, 5, 7, a već 9 dukata to su nosile cure iz zdravo bogati familija. Znalo se, za Sv. Franju obavezno se šije novo ruvo u kojem će se po korzi važno prikazat bunjevačke cure i momci.

Uoči Sv. Franje, poznate dućandžije Dajč-Polaček i Bećin zadovoljno su trljali rukama, jel su Bunjevci lipo pazarili, ponovili svoje mlade. I sami trgovci su dobro znali, a i pazili da se curama ne prodaju isti materijali i štofići, da ne bude više cura u istom ruvu i u istoj boji.

Sveta misa je bila u 10 sati i u crkvu se nije smilo zakasnit. Ta! Znala je mladež – kad se u varoš stigne posli 9 – taman da se obađe jedared korza, da se lipim suknjama promaršira, malo zaintrigira radoznalost teta, strini, ujni i svakako momaka i divojaka.

Crkva Sv.Trojstva je u 10 sati bila puno skroz do vrata. Tu su došli mladi sa svojim familijama iz Gradine, Džina, Matarića, sa Bajskog puta, Nenadića, iz Male Pešte, ta eto ih i sa Čonapljanskog puta i salaša... Gordi, lipi, stasiti... slušaju popu i misu pa se kradom pogledaje... Na curama fini tergali, brokati, taft-svila, kaki fini štofići pa svileni somot... svi u struk krojeni – ko saliveni na mladim divojkama. Na momcima nove košulje, novi bričeš, uviksane čizme... Ta lipi su i da nisu svi prija toga napravili dućanima i šnajderima dobri računa i posla. Nije to mladima baš ni bilo najvažnije, jel su onu najveću lipotu nosili u toplim pogledima i kradom, u osmisima... Ta strine, tete, ujne, majke će već procinit kako su se lipo obukli, pipniće onako nuz put materijal od curinog ruva i momačkog odila – tek da se osti koliko je fini štof... Pa kad poglede u kroj ruva, oma znaje: ovo je šila Jelica-Đure gospojice barbira žena – vidi se – fini šav, jedared. A ovo je aljina Bebe-šnajderke iz Štrosmajerove ulice, ta što sašije pa kad i naplati – niti je ni žao. A šnajderka Beška, imala je madžarske krvi, a i te je šnajderske škule i od zanata je pravog bila, pa kad sašije ruvo curi i još na bluzu metne ružu od atlas svile, na ruži latice.. .ko da je sad u bašči ubrana. Znalo se dobro za imena bunjevački šnajderki ko što je bila Kernuša, Sofija Bošnjak,... Pogledaje se mladi, pogledaju ih i stariji, ponose se i diče mladim bunjevačkim naraštajom.

A kad misa prođe, onda iđe najlipši dio dana – pravac korza. Svi izlaze iz crkve i kreću na glavni sokak. Mnogi će sade prvi put prošetat kraj svoje cure – prid svitom, i znaće se, divaniće se, „Joso iđe nuz Katu, korziraje se kanda, bome nek se pripravljaje rodovi, mož tu bit i svatova.." ...."A vidi! Što Ana u Stipana pogleda, ta ne gleda prida se.. .a kako i ne bi, Stipan lip ko upisan – a i bogat...! Šušti svila, gurkaje se cure, momci zagledaje, smijulje se, pa prilaze curama, ko sve štogod važno da pitaje. A bilo je tu baš i zdravo važni tema – ta uveče je igranka. „Znate l' moždar, cure, ko će svirat večeras na igranki?" A pošto cure obično i ne znaje za take detalje, to je momcima razlog da se pridruže i kažu kako će baš to veče doć Cicvarići – dobri muzičari na još boljem glasu. Kasnije se med poznatim sviračkim imenima znalo za Franju Hornjaka sa harmonikom, Toniku violinistu i Stipana Kubatova sa tamburom, a točiće se i nove kabeze baš za cure – točiće birtaš Šime. Biće igranka do zore, veseliće se i igraće koliko ji noge nose, sve one lipe bunjevačke igre, a znaju oni dobro zaigrat i nuz valcer, polku el čardaš...

Igranka na Sv. Franju el divojački vašar kako su zvali ovaj cili dan, mnogim curama osto je u vičnoj uspomeni. Nike su se onda prvi put prikazale prid svitom ko cure, a ne dojučerašnji divojčurci, nike su prvi put pogledale u momke, a nike su već onako zdravo ozbiljno nuz momka se korzirale najavljivajuć jesen s tušta svatova.

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA SEPTEMBAR

Održana 39. sidnica Skupštine Varoši

U četvrtak, 7. septembra, u Velikoj vićnici Varoške kuće, održana je 39. redovna sidnica Skupštine Varoši Subatice. Prid odbornicima se našlo ukupno sedam tačaka Dnevnog reda.

Kako je istako **dr Balint Pastor** pridsidnik Skupštine Varoši Subatice Odluka o izradi Plana generalne regulacije za naselje Čantavir svakako je jedna od značajniji tačaka:

– To je jedan poso kojeg radimo u kontinuitetu u vezi svi postojeći misni zajednica i gradski i prigradski. Sad na red dolazi Čantavir, što znači da ćemo stvorit okvire za još veća ulaganja u komunalnu infrastrukturu u ovom mistu. Znate da su ova planska dokumenta pravni priduslov za to da se sve reguliše što se tiče infrastrukture i u prithodne tri godine je dosta urađeno na intrastrukturi u Čantaviru. Ovaj plan će stvorit uslove za to da investicije budu još veće.

Rišenje o davanju saglasnosti na Odluku o zaduživanju Javnog komunalnog priduzeća „Parking Subatica" izazvalo je polemiku dila prisutni odbornika i dok opozicija smatra da nije pravi trenutak za zaduživanje, direktor „Parkinga" **Milorad Slijepčević** ističe da se sve veće investicije nikad ne finansiraje iz tekući sridstava:

– Imamo sopstvena sridstva, al zašto tekuća sridstva koristit za kapitalne investicije? Jesam ekonomista, al ne razumim druge ekonomiste. Mi zaista ne možemo „gledat u kuglu" dal je momenat pravi el nije. Ako je vozilo staro 17 godina i ako održavanje tog vozila košta koliko košta, na godišnjem nivou, onda šta dobijamo? Da prisipamo iz šupljeg u prazno, ja u tom ne vidim kaku svrhu.

Miroslav Milojević, pridsidnik odborničke grupe Pokret građanske Subatice, pak smatra da kad su kamatne stope izuzetno visoke triba smanjit zaduživanje javni komunalni priduzeća:

– Anuiteti drastično rastu s povećanjom kamatni stopa. Al to ima veze sa rukovođenjom i menadžmentom priduzeća, sa planiranjom i načinom na koji se vodi priduzeće.

Odbornici su odlučivali i o Odluki o izminama i dopunama Odluke o osnivanju Budžetskog fonda za podsticanje razvoja mladi talenata Subatice. Na Dnevnom redu 39. sidnice Skupštine varoši Subatice, izmed ostalog, našle su se i Odluka o mriži dičiji vrtića u ustanovama na teritoriji Varoši Subatice i Odluka o izminama i dopunama Odluke o radnom vrimenu ugostiteljski objekata.

Osuda zbog demoliranja natpisa varoši na mađarskom jeziku

Na nikoliko lokacija u varoši oštećeni su nazivi Varoši Subatice na mađarskom jeziku. Incidenti su se dogodili u noći izmed subate i nedilje, 2. i 3. septembra, a ovim nemilim povodom obratili su se na petlji Bikovo ministar unutrašnje i spoljne trgovine **Tomislav Momirović** i gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**.

Kako je Momirović istako ovaki čin je neprihvatljiv i nikako se ne smi tolerisat:

– Uviren sam da će svi varoščani Subatice i Srbije ovo privazić i da ćemo priko ovog prić ko da se i nije desilo. Tušta smo uradili prithodni godina na inkluziji manjina u našoj zemlji i ove stvari ne smiju bacit senku na intencije Vlade Republike Srbije kad divanimo o jedinstvu svi varoščana, jedinstvu na ciloj teritoriji naše države – izjavio je ministar.

Vandalski čin osudio je i gradonačelnik Subatice Stevan Bakić:

– Ovom prilikom osuđivam najoštrije taj čin vandalizma, to je čin koji nije dostojan Varoši Subatice i njezini varoščana. To je čin di počinioci pokušavaje narušit istorijske odnose Srba i Mađara i ovom prilikom apelujem na sve varoščane Subatice da ne nasidnu na te provokacije – izjavio je gradonačelnik.

Natpisi su demolirani na dva ulaza u varoš, s autoputa – „sever" na Paliću i „jug" kod petlje na Bikovu.

Još jedna akcija usmirena ka suzbijanju ilegalni migracija

Pripadnici Ministarstva unutrašnji poslova sproveli su akciju usmirenu na suzbijanje ilegalni migracija na području Subatice, Sombora i Kikinde. Kako je prino zvaničan sajt Ministarstva unutrašnji poslova u akciji su pronašli 371 iregularnog migranta i oni su privezeni u Prihvatne centre. Takođe, u akciji su nađene i tri automatske puške, jedna poluautomatska puška i pištolj, dva agregata, ko i 25 pasoša i 12 lični karata. Na teritoriji Policijske uprave Subatica jednom iregularnom migrantu je određeno zadržavanje zbog prikršaja iz oblasti Zakona o strancima.

Pomoćnik direktora policije **Dragan Vasiljević** poručio je da će najveći broj migranata bit sproveden u Prihvatne centre.

– Pronađeno je više komada vatrenog oružja, tačnije na jednoj lokaciji nađene su četri automatske puške. U toku je uviđaj lica mista i krim-tehnička obrada lica mista. Vidićemo dal komegod od ovi migranata koje smo pronašli na licu mista pripada to oružje – poručio je Vasiljević.

Naveo je i da je u ovoj akciji po prvi put jedan broj migranata takozvani „izviđača" pronađen u krošnjama drveća, a da policija prilagođava svoje mire i radnje prominama u njevim aktivnostima.

– Možem poručit svim varoščanima da mogu bit maksimalno spokojni, i bezbedno će bit na svim područjima u Republici Srbiji – kazo je Vasiljević.

Istako je i da će na području Subatice patrolirat jedan broj pripadnika Žandarmerije.

Akciji je prisustvovo i ministar unutrašnji poslova **Bratislav Gašić** koji je istako da se ovake akcije detaljno planiraje, ko i da u njima učestvuju najobučeniji pripadnici elitni jedinica MUP-a.

„Budi i ti heroj”

Sektor za vanredne situacije pod sloganom „Budi i ti heroj” obilužio je svoj dan brojnim aktivnostima organizovanim u varoši. Izmed ostalog održana je i pokazna vatrogasna vižba gašenja požara i evakuacije u objektu Škulskog centra za vaspitanje i obrazovanje slušno oštećeni lica s domom učenika „Dositej Obradović”.

Ovom prilikom **Goran Ljubisavljević**, komandant Vatrogasno-spasilačkog bataljona u Subatici divanio je o značaju organizovanja jedne ovake akcije:

– Ode je bila prikazana javno-pokazna vatrogasna vižba gašenja i spašavanja dice, s evakuacijom od strane njevi vaspitača. U ovoj vižbi je učestvovala Vatrogasno-spasilačka četa Subatica, zatim Dobrovoljno vatrogasno društvo Matica Subatica, Crveni križ Subatica. Tako da smo na ovoj vižbi pokazali međusobnu saradnju različiti službi.

Isprid Varoške kuće u sklopu obilužavanja Dana sektora održan je i Taktičko-tehički zbor. Kako je Ljubisavljević kazo, zbor privlači veliku pažnju varoščana, naročito oni najmlađi:

– Taktičko-tehnički zbor ima za cilj prikaže našim varoščanima dio vatrogasne opreme sa kojom mi raspolažemo, nije samo za gašenje požara neg i za spašavanje, tehničke intervencije u saobraćaju el spašavanje na vodi.

Zoran Bijelić, načelnik Odiljenja za vanredne situacije u Subatici, istako je da nuz obilužavanje Dana Sektora za vanredne situacije, obilužavaje i krsnu slavu Prisvetu Bogorodicu Nesagorivu Kupinu, zaštitnicu vatrogasaca:

– Danas, 17. septembra, zvanično je Dan Sektora za vanredne situacije, a ujedno i krsna slava vatrogasaca, spasilaca i na taj dan je 2009. godine formiran naš Sektor za vanredne situacije u okviru MUP-a Republike Srbije. Naše odiljenje se sastoji iz Preventivne zaštite, Odsika za civilnu zaštitu i upravljanje rizicima i od Vatrogasno-spasilačke jedinice.

U sklopu programa zaposleni Odiljenja za vanredne situacije u Subatici učestvovali su i u akciji dobrovoljnog davanja krvi.

Savit za bezbednost saobraćaja Varoši Subatice organizuje dvi kampanje

Savit za bezbednost saobraćaja Varoši Subatice organizovo je dvi kampanje pod nazivima „Pažljivo sa životima” i „Gledaj da te vide” kojima je obuvaćena edukacija o pravilima saobraćaja pridškulske i škulske dice.

Kako je istako **Petar Pantelinac**, pridsidnik Savita za bezbednost saobraćaja Varoši Subatice, ovake kampanje daju odlične rezultate, al moraje trajat u kontinuitetu godinama, jel brez jasne edukacije nema ni napritka:

– Osnovni cilj je povećanje svisti bezbednog učešća u saobraćaju, jel to je ono što je suštinski da se poveća bezbednost saobraćaja i za smanjenje stradanja u samom saobraćaju. U ovoj nedilji da se tako izrazim praktično „napadamo” sve kategorije učesnika u saobraćaju, od pišaka, motociklista, stariji učesnika, đaka, maturanata... Prošli su godišnji odmori, počela je škula i gledamo da u tom periodu di imamo pristupačnost većeg broja ljudi edukacije i sprovedemo.

Edukator **Slaviša Savić** je, nažalost, na svojoj koži ostio do čega sve nepoštivanje saobraćajni pravila mož dovest:

– Mladi tribaje znat da zbog dilića sekunde mladalačke nepromišljenosti mogu uništit jedan život, jednu mladost, budućnost, pa čak i porodicu. Mladi prvenstveno misle da jedine poslidice lošeg ponašanja mogu biti finansijske, a to je novčana kazna koju će policija propisat i oni će morat platit iznos. Oni ne svataje da ta novčana kazna koju im ispiše saobraćajni policajac nije kazna. Kazna koju ja „služim” već trideset godina je štogod što se ne mož otplatit i moja invalidnost je dokaz da ima stvari koje se ne mogu popravit.

Filip Šimon, đak Tehničke škule „Ivan Sarić”, saobraćajna pravila poštiva, jel je svistan poslidica nepoštivanja isti:

– Uvik ispoštivam sve saobraćajne znakove kad vozim. Naročito kad vozim traktor kad se vuku dvi prikolice. Pazim i kad vozim auto, pogotovo u zoni škule. Iskreno, mislim da mladi nisu dovoljno svisni šta sve može izazvat nepoštivanje pravila, kake sve tragedije.

U sklopu kampanje na poligonu auto-pece održan je i trening bezbedne vožnje za motocikliste i mopediste.

Pridstavljen projekat „Zajedno i bezbedno kroz ditinjstvo”

Isprid Policijske uprave u Subatici pridstavljen je projekat pod nazivom „Zajedno i bezbedno kroz ditinjstvo”. Za roditelje, dicu, učitelje i nastavnike održana je promotivna radionica u sklopu projekta koji realizuju Ministarstvo prosvite i Ministarstvo unutrašnji poslova.

Igor Velimirović, načelnik Policijske uprave Subatica, ističe da se projekat od ove škulske godine sprovodi u svim osnovnim škulama u Srbiji:

– Cilj današnje promocije jeste da se dica upoznaju s policijskom profesijom, al i sa osnovama bezbednosti. Ovaj projekat podrazumiva i obuvaća više edukativni radionica koje će ove godine sprovodit edukovani policijski službenici zajedno s članovima škulski timova za zaštitu učenika od diskriminacije i nasilja. Cilj i želja nam je da dici približimo i da im stvorimo svist o tom koliko je bezbednost važna i koliko je važno da imaje povirenja u policiju.

Promociji projekta prisustvovo je i **Srđan Samardžić**, član Varoškog vića zadužen za oblast privride:

– Danas smo ode zajedno s dicom osnovnoškulskog uzrasta i pripadnicima Ministarstva unutrašnji poslova u cilju promocije projekta „Zajedno i bezbedno kroz ditinjstvo” koji sprovode Ministarstvo prosvite i Ministarstvo unutrašnji poslova u cilju podizanja nivoa svisti dice o bezbednosti, opštoj bezbednosti, a današnji aspekt je posebno na bezbednosti učesnika u saobraćaju i u vanrednim situacijama.

U sklopu promocije projekta dica osnovnoškulskog uzrasta imala su priliku vidit specijalno napravljen poligon i dio opreme i vozila Policijske uprave i Vatrogasno-spasilačkog bataljona.

Položen vinac na zgradu kadgodašnjeg mučilišta

Polaganjom vinca na spomen ploču na „Žutu kuću”, današnju zgradu Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku odata je počast žrtvama nacističkog terora. Zgrada je sridinom septembra 1941. godine pritvorena u mučilište u kom je mučen i tom prilikom i umro velik broj varoščana koji su se suprostavili ideologiji okupatora.

Sićanje na ove nemile događaje organizuju se na inicijativu **Margarete Bašaragin**, iz Udruženja „Ženske studije” iz Novog Sada:

– Na sriću mnogobrojna njeva svidočenja danas su nam dostupna kroz objavljenu i neobjavljenu građu koja se nalazi u našem Arhivu. Međutim, zabrinjava činjenica da mladi naraštaji danas zapravo ne znaje ništa o ovoj kući, iako na njoj sasvim uredno stoji spomen ploča iz 1967. godine sa natpisom „Svidok tvoji sićanja, dio tvoje svisti”. Namira nam je da u organizacija „Ženski studija” konstantno svake go-

dine u septembru obilužavamo ovu nemilu godišnjicu kako se ne bi zaboravilo ono što stoji na ploči.

Judita Seneš, potomak je hrabre varoščanke koja je bila zatočena u Žutoj kući. Njezina svidočenja o mučenjima unutar mučilišta prinosila su se s generacije na generaciju:

– Moja tetka je iz porodice Seneš, Rudić Magda i ona je bila zatvorena u ovoj Žutoj kući. Poticala je iz dosta bogate porodice i družila se sa doktorom Zingerom, i on je nju uvuko u to. Dilila je letke, bila je uvaćena i zatvorena tu.

Podršku organizovanom sićanju na sve stradale žrtve pruža i Udruženje građana „Komunisti Subatica", ističe njev pridstavnik **Mikloš Nađ Olajoš**:

– Ovo je zdravo dobra inicijativa. Jedan čovik koji je bio ode zatočen kazo je da Dante kad je piso svoje poznato dilo, još nije vidio pakao. Ne možete zamislit kojim su sve načinima ode ljudi mučeni.

Iz Udruženja „Ženske studije" iz Novog Sada upućivaje inicijativu da se u varoši adekvatno obiluže i druga mista koja podsićaje na strahote tog doba, ko što su na primer tragovi metaka na ulazu u Varošku kuću koji su tamo zalutali u toku streljanja meštana u prvim danima okupacije.

Održani 16. po redu Arhivski dani

U Velikoj vićnici Varoške kuće u organizaciji Istorijskog arhiva Subatica održani su 16. po redu Arhivski dani pod nazivom „Velikani naši arhiva, njeva uloga, doprinos i značaj." Direktor Istorijskog arhiva Subatica **Stevan Mačković** ističe da se svake godine izabere kaka zanimljiva tema, a da je ove godine akcenat dat baš na velikane arhiva:

– Sticaj prilika je bio da odaberemo baš ovu temu. Zašto? Pa zbog tog što je 25 godina od kako nema našeg kolege Lasla Mađara, arhiviste i to je bio povod da damo taki okvir. Svi ostali će divanit iz svoji specifični oblasti na tu temu, al opet okvir je zajednički. Mi pokazivamo na niki način da je Arhiv ipak važan, da su ipak važni u prvom redu oni podaci kojima Arhiv raspolaže. Ti podaci su ono što je argument, što je činjenica. Prema tom ne radi se o kakom tumačenju podataka već se radi o tom da te podatke triba koristit na pravi način. Možda je problem u tom što danas svi znaju istoriju na osnovu kaki manje-više neprovireni, lažni, netačni podataka i ti koji se bave takim stvarima, ti ne čine dobru stvar za arhive i arhivistiku. Pravi istraživači provode dane i dane, misece i misece, godine i godine da bi došli do pravi, argumentovani, tačni podataka, i arhivisti su ode da im budu od pomoći i da im omoguće da dođu do svega tog.

Proširen kapacitet vrtića „Šumice"

Novi 60 mališana jaslenog uzrasta ima prilike pohađat vrtić. Naime, vrtić „Šumice" proširio je svoje kapacitete tako što su objekti koje su koristili zaposleni za kancelarije pritvoreni u prostorije za dicu.

Adaptirane prostorije obašo je gradonačelnik Subatice Stevan Bakić:

– Upravo smo završili obalazak proširenja objekta „Šumice-jasle" koji obuvaća 120 kvadratni metara naminjeni za smištaj 60 mališana jaslene uzrasti. Proširenje je jednim dilom finansirano iz budžeta varoši, oko 9 miliona dinara i sa tim je uređen unutrašnji prostor i opremljen u potpunosti, a sa 6 miliona dinara iz budžeta Pokrajinske vlade, konkretno Sekretarijata za energetiku, saobraćaj i građevinarstvo podignuta je energetska efikasnost samog objekta, tako što je urađena fasada i zaminjena kompletna stolarija.

Tehnički direktor Pridškulske ustanove „Naša radost" **Veljko Vojnić**

ističe da se s proširenjom kapaciteta vrtića koji rade u okviru ove ustanove neće na ovom stat:

– Znate da jedan broj dice ne možemo primit po konkursu i po upisu u našu ustanovu obzirom da smo ograničeni s prostorom, tako da smo iskoristili ovaj objekat koji su koristili zaposleni za svoje kancelarije, da mu izvršimo prinaminu. Tu se zaista zafaljivam i lokalnoj samoupravi na čelu sa gradonačelnikom i Pokrajinskoj vladi i Sekretarijatu za energetiku, saobraćaj i građevinarstvo koji su obezbidili sridstva da možemo ovaj prostor adaptirat na adekvatan način u skladu sa svim evropskim i domaćim standardima. Nastavićemo proširivat i gradit objekte. Pripravljamo dokumentaciju za izgradnju sasvim novog objekta na Paliću. Takođe, pripravljamo nadogradnju vrtića „Sanda Marjanović" i „Mandarina", a takođe ćemo radit i na adaptaciji Doma zdravlja u Tavankutu da bismo mogli i tamo otvorit dodatna odiljenja, i jedan objekat koji će u Đurđinu bit korišćen za smištaj dice u toj misnoj zajednici.

Nov dio vrtića „Šumice" pohađaće dica uzrasta od jedne do tri godine.

Novo sanitetetsko vozilo za Službu hitne medicinske pomoći

Gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** prido je ključeve novog sanitetskog vozila koje je naminjeno Službi hitne medicinske pomoći direktorici Doma zdravlja **Tatjani Popović**. Kako je ovom prilikom gradonačelnik istako, u budžetu Varoši Subatice za kupovinu vozila obezbiđena su sridstva u visini od 6.341.550 dinara, ko i za nabavku aparata za mehaničku kompresiju grudnog koša u visini od 1.908.000 dinara:

– Nadam se da će u potpunosti služit svrhi za koju je i kupljen i da će spasit mnoge živote naši varoščana. Ono što bi posebno istako jeste da je za 2023. godinu u budžetu varoši za zdravstvenu zaštitu opridiljeno 34,9 miliona dinara. Tako da ćemo imat još prostora do kraja godine da pomognemo našoj ustanovi Domu zdravlja Subatica i svim njezinim službama.

Na značajnoj donaciji zafalila se doktorica Tatjana Popović, direktorica Doma zdravlja Subatica:

– Vozilo je opremljeno najsavrimenijim dvodilnim nosilom koje je naminjeno za transport i najsavrimenijom, najmodernijom kardiološkom stolicom, ko i dovodom za kiseonik što ga svrstava u red savrimeno opremljeni vozila. Aparat za mehaničku kompresiju grudnog koša imamo po prvi put, do sad ga nismo imali i spaso je mnoge živote za ova dva-tri miseca koliko ga koristimo.

Dom zdravlja Subatica trenutno raspolaže sa 14 sanitetski vozila.

Otvoren „Akva park" na Paliću

Akva park na Paliću počo je s radom u petak, 15. septembra. Kako su istakli iz priduzeća „Elitte Palić" radno vrime objekta je od 10 do 18 sati, sedam dana u nedilji. S obzirom da je litnja kupališna sezona završena, u Akva parku na Paliću positioci će moć koristit bazene i wellness sadržaje u unutrašnjim, zatvorenim dilovima Akva parka.

Gostima će bit na raspolaganju četri bazena: dva hidromasažna, jedan sa termalnom vodom i jedan dičiji. U funkciji će bit i dva tobogana, jedan za odrasle i jedan za dicu. Korišćenje wellness sadržaja, kako ističu, se dodatno naplaćiva. Positiocima su na raspolaganju tri saune sa različitim temperaturama, slana soba i dva parna kupatila sa različitim procentima vlažnosti vazduha.

Gosti, na ulazu Akva parka, nakon plaćanja ulaznice, dobijaje narukvicu koja im omogućava zaključavanje slobodnog garderobnog ormarića prema sopstvenom odabiru. U okviru prostora s bazenima, gostima će bit ponuđeni sadržaji rane i pića primereni kupališnom objektu. Kapacitet sadržaja u unutrašnjem, zatvorenom dilu Akva parka je oko 300 gostivi.

U prvi šest dana rada Akva parka na Paliću positilo je oko 800 varošćana.

Bogat program Zavičajni dana

Od 5. do 9. septembra u varoši su održani Zavičajni dani, 10. po redu. Ko i prithodni godina organizovan je bogat kulturno-umitnički i sportski program u organizaciji Saveza srpski udruženja Severno-bačkog okruga. Nije izosto ni humanitarni karakter manifestacije s obzirom da je održan koncert horova odkaleg je sav prihod usmiren za obnovu crkve Svetog Spiridona u Petrinji, a u prostorijama Crvenog križa organizovano je dobrovoljno davanje krvi.

U sklopu programa održan je dičiji sportski dan, već tradicionalna Konferencija beba, nastup KUD-ova i pivački grupa, muzički festival, dok je publiku na Glavnom varoškom trgu zabavljo izvođač **Baja Mali Knindža**. U sklopu Zavičajni dana održan je i Festival izvorni pisama, nastup „Srbskih pravoslavnih pojaca" i **Branke Zečević**.

Miroslav Karan, pridsidnik Saveza srpski udruženja Severno-bačkog okruga istako je značaj organizovanja jedne ovake manifestacije:

– Zavičajni dani šalju jednu jaku i jasnu poruku multikulturalnosti u Subatici po kojoj ona jeste poznata i pridstavljanju srpske kulture, istorije i tradicije koja jeste zdravo bogata i koja se ne odnosi samo na stanovništvo koje živi u Subatici nego na prvenstveno srpsko stanovništo koje je došlo iz različiti regija i sa različiti prostora.

Na svečanom otvaranju manifestacije prisutnim varoščanima u Velikoj vićnici Varoške kuće obratio se član Varoškog vića zadužen za oblast privride **Srđan Samardžić**:

– Ova manifestacija čuva i promoviše bogatu kulturnu baštinu, običaje i tradiciju kako naši ljudi koji su na ove prostore dolazili početkom 90-ti godina prošlog vika iz ratom zavaćeni područja bivše Jugoslavije, tako i naši sunarodnika koji su ostali na svojim ognjištima u državama iz okruženja.

Održano prvo „Romsko tamburaško i trubačko veče"

U organizaciji Nacionalnog savita romske nacionalne manjine na varoškom trgu u centru Subatice u utorak, 12. septembra, održano je prvo „Romsko tamburaško i trubačko veče". Prema ričima **Dalibora Nakića**, pridsidnika Nacionalnog savita romske nacionalne manjine, zafaljujuć Vladi Republike Srbije i dodatno odobrenim sridstvima bilo je moguće organizovat ovaki jedan koncert:

– Naša je želja bila prikazat taj varijetet romskog melosa koji nas krasi. Mi Romi smo poznati po muziki, po našem muzičkom stvaralaštvu, na to smo zdravo ponosni i ovaj koncert je svojevrsni poklon Varoši Subatici i svim njezinim varoščanima. Činjenica je da je Varoš Subatica jedna od oni koja se zaista mož pofalit rezultatima kad je rič o procesu unapriđenja položaja Roma. Zaista bi istako da Nacionalni savit romske nacionalne manjine ima izuzetno dobru saradnju sa varoškom upravom i sa gradonačelnikom Stevanom Bakićom. Koristim i priliku zafalit se Vladi Republike Srbije koja je opridilila dodatna sridstva za aktivnosti Nacionalnog savita. Naravno dodatna sridstva je Vlada dodilila na inicijativu pridsidnika Republike Srbije Aleksandra Vučića.

Tambura je oduvik bila dio ovdašnjeg kulturnog identiteta, a ovaj put spojila se sa zvucima truba, ističe **Jelena Jovanović**, pokrajinska poslanica:

– Tušta je pisano o tamburaškoj muziki, posebno u Vojvodini, al se i dalje ima šta kazat, otkrit, približit svima koji uživaje u njoj, al i svima koji razumiju da tamburaška muzika definiše i kulturni identitet na ovim prostorima. Znamo da je podjednako dobro svira kako većinsko stanovništvo Srbi, tako i pripadnici nacionalni manjina Mađari, Rumuni, Rusini, Bunjevci, Šokci, Slovaci, a moji sunarodnici Romi muziku nose u sebi, i kroz tamburašku muziku prinose iz generacije na generacije, s kolina na kolino.

Ovaki događaj mogo bi prirast u tradiciju, ističe **Miloš Nikolić**, član Nacionalnog savita romske nacionalne manjine:

– Vidićemo kaki će odziv bit, na kraju krajova što ne bismo imali još jedan festival koji će ljudi zaista željno čekat.

Na koncertu je učestvovalo pet tamburaški i dva trubačka orkestra.

Trideseto izdanje Međunarodnog festivala pozorišta za dicu

Trideseto izdanje Međunarodnog festivala pozorišta za dicu Subatica, u organizaciji Otvorenog univerziteta Subatica, održano je od 17. do 22. septembra 2023. godine i u Glavnom takmičarskom programu ugostilo je 13 pridstava za dicu iz cilog svita, po izboru selektora festivala, profesora **dr Zorana Đerića**.

Na svečanom otvaranju manifestacije prisutnima se obratio gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**:

– Međunarodni festival pozorišta za dicu ove godine slavi 30. rođendan. U svom postojanju on je napravio dostignuće umitničko, i doprinos razvoju lutkarstvu, afirmišuć pozorišta za dicu i pozorišnu umitnost. Festival svojim prilipim pridstavama daje jedan veliki prostor našoj dici za svoju kreativnost, da maštovitost pritoče u umitnost. Festival je za sve ove godine izgradio i steko ugled širom Evrope i svita.

Dragana Milošević, pokrajinska sekretarka za kulturu, javno informisanje i odnose sa virskim zajednicama, istakla je značaj održavanja festivala:

– Pokrajinski sekretarijat koji vodim, al i Pokrajinska vlada zajedno sa Republičkim ministarstvom kulture zajedno sa Varoši Subatica snažno podržavaje ovaki jedan festival, a kako i ne bi kad već tri decenije zaista se snažno trude iznidrit nove generacije na ovim daskama koje život znače, oplemenit kroz brojne radionice i druge propratne sadržaje koje ovaj festival nudi.

Nuz već tradicionalnu nagradu za životno dilo „Mali princ", koju su za izuzetan doprinos razvoju kulture i scenske umitnosti za dicu prithodni godina dobijali velikani domaće kulture **Branka Veselinović, Minja Subota, Timoti Džon Bajford, Branko Milićević Kockica, Ljubivoje Ršumović** i mnogi drugi ugledni stvaraoci, ove godine prvi put je dodiljena i novoustanovljena nagrada za izuzetan doprinos teatrološkoj misli „Oton Tomanić". Međunarodni festival pozorišta za dicu ovogodišnju Nagradu za životno dilo „Mali princ", za izuzetan doprinos razvoju kulture i scenske umitnosti za dicu, dodilio je glumici i rediteljki **Ameli Vučenović, Jeleni Sitar** - lutkaru, pedagogu i publicisti, i **Bonju Lungovu**, glumcu i reditelju. Dobitnica nagrade Mali princ Amela Vučenović zafalila je na nagradi koja joj je, kako je kazala, izuzetno važna i draga:

– Nagrade dobijene u svojoj zemlji su uvik najdraže i najvažnije. „Mali princ" kad je ustanovljen ko nagrada, ja sam bila još mlada glumica. Mislila sam da je virovatno nikad neću ni dobit, nisam tom ni stremila, sve se nikako samo odvijalo i ima jedna rečenica koja mi je pala na pamet kada su me obavistili o toj pristižnoj, profesionalnoj nagradi, ja sam cio svoj život zapravo živila životom Džonatana Livingstonsa, i mislim da me je baš on dovo do ove nagrade.

I Jelena Sitar, lutkar, pedagog i publicista, ističe da joj ova nagrada tušta znači:

– Ne možem da ne spomenem Lozjeta Kovačića. On je bio kogod ko me je uvo u lutkarstvo, a zapravo nije bio lutkar, bio je zdravo dobar pisac. On mi je zapravo kazo da je u umitnosti, nuz vištine koja je zdravo važna, apsolutno neophodna potpuna iskrenost.

Nagrada „Oton Tomanić" priznanje za teatrološko promišljanje u domenu pozorišta za dicu i mlade pripala je profesoru dr Zoranu Đeriću:

– Velika mi je čast što sam dobitnik ove nagrade, posebno što sam prvi dobitnik, budući da je Oton Tomanić pionir lutkarstva u Subatici. On je došo u Subaticu 1919. godine i zainteresovo se za lutkastvo, radio je pridstave u Sokolskom domu i osnovo pozorište koje će kasnije nastavit njegovu tradiciju. On je bio i kreator lutaka, i reditelj, al je isto tako i piso lutkarske komade. Tako da se mož kazat da je bio sveukupno posvićen lutkarskoj umitnosti.

Žiri je Gran Pri Festivala za najbolju pridstavu u cilini dodilio pridstavi „Pradevojčica" u izvođenju Narodnog pozorišta „Toša Jovanović" iz Zrenjanina. U sklopu Festivala održan je i Međunarodni forum za istraživanje pozorišne umitnosti za dicu i mlade, na temu „Vrime i odgovornost u pozorištu za dicu i mlade". Realizaciju Međunarodnog festivala pozorišta za dicu Subatica podržali su Ministarstvo kulture Republike Srbije, Pokrajinski sekretarijat za kulturu, javno informisanje i odnose sa virskim zajednicama AP Vojvodine i Varoš Subatica.

Subatica dobila 17.230 plavi kana i 35 kontejnera za sakupljanje i reciklažu komunalnog otpada

U Plavoj sali Varoške kuće potpisan je ugovor o davanju na korišćenje dobara, oprema za sakupljanje i reciklažu – kane i kontejneri za komunalni otpad. Osim naše varoši ugovori su potpisani i sa pridstavnicima opština Bačka Topola, Mali Iđoš, Senta, Čoka, Kanjiža i Novi Kneževac.

Gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** zafalio je Pokrajinskoj vladi, Pokrajinskom sekretarijatu za urbanizam i zaštitu životne sridine i pokrajinskom sekretaru **Nemanji Ercegu** na dobijenoj opremi:

– Varoš Subatica zaključenjom ovog ugovora dobija 17.230 plavi kana zapremine 120 litara i 35 kontejnera zelene boje zapremine 1.100 litara. Dobijanjom ove opreme uvodimo nove korisnike u sistem prikupljanja komunalnog otpada, imaćemo kvalitetniju zaštitu životne sridine, veći komunalni red i lakše odvoženje komunalnog otpada.

Prema ričima Nemanje Ercega ovim je zaokružena primarna separacija po principu „dvi kane", jedna za suvi otpad, a druga za mišoviti komunalni otpad:

– Pospešićemo rad Regionalne deponije, i podignit stepen iskorišćenosti i sve naše obaveze koje slide iz Poglavlja 27. Sa druge strane jedinice lokalne samouprave koje gravitiraje ka Regionalnoj deponiji danas su potpisale Ugovor za nedostajuće zelene kane za skupljanje mišanog komunalnog otpada, to su kante od 120 litara i dio kontejnera. Želim najavit i da ćemo mi do kraja godine i ostalim jedinicama lokalne samouprave iz ovog regiona obezbidit takođe plave kane od 120 litara čime ćemo za ovaj region, za koji slobodno možem kazat da je prvi ishodovo integrisanu dozvolu po svim standardima i pratećim sadržajima, uvest i primarnu separaciju di do sad nismo imali, osim reciklažni ostrva. Na taj način jedan od 27 regiona kompletno je opremljen po evropskim standardima. To znači da mi i te kako možemo ispunit i postignit ciljove i mi ćemo u narednom periodu, od slideće godine krenit u izgradnju novi Regionalni sistema za upravljanje komunalnim otpadom na teritoriji Vojvodine.

Kako je pokrajinski sekretar kazo, u budžetu AP Vojvodine za 2024. godinu u planu je i podrška lokalnim samoupravama na području Vojvodine prilikom nabavke novi auto-smećara. Gradonačelnik Subatice iskoristio je priliku najavit proširenje Bikovačkog puta, investiciju vridnu 450 miliona dinara, čime će bit olakšan transport otpada do Regionalne deponije.

Svitski dan srca

Ove godine Svitski dan srca obilužava se pod sloganom „Srcom upoznaj srce". Osnovni cilj kampanje je informisanje ljudi širom svita o zdravstvenim rizicima i značaju prevencije bolesti.

Svitski dan srca je ko datum za obilužavanje ustanovljen 2000. godine, u okviru Svitske federacije za srce, koja je posvićena prevenciji i kontroli bolesti srca. Prema Međunarodnom i nacionalnom kalendaru zdravlja obilužava se svake godine u poslidnjoj nedilji septembra. Prema poslidnjim raspoloživim podacima, tokom 2022. godine od bolesti srca i krvni sudova umrle su 51.624 osobe (23.695 muškaraca i 27.929 žena). Bolesti srca i krvni sudova sa učešćom od 47,3% u svim uzrocima smrti vodeći su uzrok umiranja u Srbiji. Žene su češće (54,1%) u odnosu na muškarce (45,9%) umirale od ove grupe bolesti.

U Severno-bačkom okrugu tokom 2022. godine od kardiovaskularne bolesti umrle su 1.438 osobe (620 muškaraca i 818 žena) što sa 52,8% čini vodeći uzrok smrti. Najčešći uzrok smrti bile su: bolest povišenog krvnog pritiska 36,8%, zatim druge bolesti srca 20,4%, ishemijska bolest srca 19,3% i bolesti krvni sudova mozga 15,6%. Učestalost umiranja od bolesti srca i krvni sudova raste proporcionalno sa starenjom. Bolesti srca su preventabilne te ih je moguće spričit dilovanjom na faktore rizika i usvajanjom zdravi stilova života.

Povodom obilužavanja Svitskog dana srca Centar za promociju zdravlja Zavoda za javno zdravlje Subatica u partnerstvu sa Domom zdravlja Subatica i Crvenim križom Subatica u Misnoj zajednici „Prozivka" organizovo je „Bazar zdravlja", dok je u prostorijama varoške organizacije Crvenog križa održano pridavanje za učenike četvrti razreda Ekonomske sridnje škule. Istog dana mladi volonteri dilili su edukativni materijal varoščanima.

K. S.

SARADNJA SUBATICE I BAJE OSTVARIVA SE NA VIŠE NAČINA

Poveznica – kultura Bunjevaca

U okviru dugogodišnje saradnje Subatice i Baje važan element su i Bunjevci koji su značajan dio stanovništva s obadvi strane granice, a upravo se kroz saradnju Bunjevaca mož očekivat i još bolja saradnja dvi varoši. To potvrđiva i poslidnji sastanak održan prošle nedilje u Baji, na kojem je domaćin bio **Peter Sel**, zaminik gradonačelnika Baje.

Kultura je jedan od najlakši načina uspostavljanja dobre saradnje, a upravo je kultura okupila učesnike sastanka, dok se značajan doprinos u razvoju saradnje očekiva od Narodnog pozorišta iz Subatice, Bunjevačke matice i Bunjevačkog kulturnog centra.

– Naša saradnja s Bunjevcima u Mađarskoj je dugogodišnja, uspišna i daje rezultate. U okviru te saradnje imamo redovne sastanke. Jedan od sastanaka bio je tokom maja, kad su naši prijatelji iz Baje izneli ideju da na području kulture možemo ostvarit vezu s pozorištom u Baji i da se povežemo s njevim amaterskim pozorištima i podignemo nivo saradnje. Divanili smo i o nikim pridstavama, pisanim još u 19. viku, koje bi mogle da se izvode i u Subatici, i to na više jezika. Ideja je bila i da se podigne nivo rada amaterski pozorišta u Baji, nuz podršku naši profesionalaca iz Narodnog pozorišta iz Subatice. Dobili smo pozitivnu reakciju iz Baje, zaminik gradonačelnik je organizovo prijem. Sastanak je pokazo potpuno razumivanje i dobru volju. Usaglasili smo stavove i već napravili prve dogovore o saradnji. Kontakti su napravljeni, i očekivamo konkretne rezultate – ističe **Veljko Vojnić**, pridsidnik Bunjevačke matice, i naglašava kako je jedan od važni činilaca početne saradnje pozorišni komad „Bunjevka”.

Na saradnji Bunjevaca iz Srbije i Bunjevaca iz Mađarske niz godina radi **Miroslav Vojnić Hajduk** iz BKC Subatica.

– Povod razgovora bili su prithodni susriti i ranija želja da se krene s jednom konretnijom akcijom u koju bi bili uključeni Bunjevačka matica, Bunjevački kulturni centar, a težište je stavljeno na Narodno pozorište, odnosno pomoć amaterskom pozorištu u Baji od strane profesionalaca iz Subatice – objašnjava Vojnić Hajduk, pa nastavlja:

Veljko Vojnić

– Na sastanku kod zaminika gradonačelnika Baje pojavili smo se s konkretnim pridlogom i planom kako da razvijamo kulturu, al i da se bolje upoznamo s Bunjevcima iz ovog mista. Da vidimo kako lakše možemo da ostvarit i razvijat saradnju. Naravno, u sve ovo ćemo uključit i naše Bunjevce iz Sombora, ko i svi mista u kojima žive Bunjevci.

Jasno je da će jednu od ključni uloga imat Narodno pozorište iz Subatice, a profesionalci iz ove ustanove, koji redovno dobijaju vridne nagrade za svoj rad, doprineće razvoju amaterski pozorišta iz Baje.

– Dogovorili smo jednu lipu saradnju, a ono što me raduje, ko čovika koji diluje u oblasti kulture, je to što u Baji postoje odlični ansambli koji dobro rade. Radujemo se lipoj saradnji kroz koju ćemo realizovat i jedan zajednički komad. Taka pripovitka će povezat pozorišta, al i dvi varoši Subaticu i Baju. Radujem se i mogućnostima da se realizuje i jedna pridstava na bunjevačkom, jel svaki jezik je bogatstvo, a tog u Subatici ne manjka. Pokazivamo da smo jedna multikulruralna varoš i kroz ovake projekte – dodaje Nikolić.

Med učesnicima sastanka bili su **Joso Kričković** i **Laslo Kaćmari**, koji su dugogodišnji aktivisti u bunjevačkim udruženjima u Baji.

N. S.

FESTIVAL OKUPIO BROJNE GOSTE U VRBASU

Pridstavljena i somborska Dužionica

U Vrbasu je, u organizaciji Kulturnog centra Vrbasa i Turističke organizacije Opštine Vrbas, u saradnji sa Savezom amaterski umitnika Vojvodine, od 22. do 24. septembra svečano održan „Panonski vašar". Trodnevna manifestacija je objedinila 44. Festival folklorni tradicija Vojvodine, 14. Festival dičijeg izvornog stvaralaštva i Međunarodni festival folklora.

Na Festivalu folklorni tradicija pridstavila su se kulturno umitnička društva iz 29 mista u Vojvodini, sa ukupno 51 izvođačkom numerom. Takođe, pridstavljeni su i orkestri, pivačke i igračke grupe mnogi vojvođanski kulturno-umitnički društava. U okviru Festivala dičijeg izvornog stvaralaštva nastupilo je 25 grupa iz 22 vojvođanska mista. Na ovaj način, kroz Vrbas je prodefilovalo više od 1.200 fokloraša iz cile Vojvodine.

Iz Sombora su se na ovoj svojevrsnoj folklornoj manifestaciji pridstavili Gradsko kulturno-umitničko društvo „Ravangrad" i Kulturno-umitničko društvo „Sombor". Posebno zapažen bio je nastup GKUD „Ravangrad" s pridstavljanjom izvornog običaja somborske Dužionice. S ovim običajom su folkloraši „Ravangrada" stigli sa opštinske, priko zonske, pa sve do pokrajinske folkorne smotre.

– Nivo Festivala ove godine je izuzetno napridovo. Godinama pratim rad somborski kulturno-umitnički društava. Prija svega, moram naglasit da bunjevački narod mož biti zafalan kulturno-umitničkim društvima koja poput ovi društava čuvaje bogatu kulturnu tradiciju Bunjevaca – istakla je **Slobodanka Rac**, selektorka Smotre izvornog stvaralaštva.

Selektorka je naglasila izuzetno dobro izvođenje običaja dužijance i istakla vrlo važnu stavku da se običaji na ovaki način čuvaje i prinose. Ono što se osti na smotrama, dodala je Slobodanka Rac, jeste manjak tamburaša u ciloj Vojvodini al, kako se vidi, društva se međusobno podržavaje i snalaze.

Savit i priporuka selektorke je da se originalne nošnje što više prikazivaje, a prilika ko što je bila ova pokrajinska smotra folklora, pravo je misto da se lipota i nacionalna pripoznatljivost prikaže kroz nošnju, pogoto bunjevačku kroz prilipe lionske svile.

Festival folklorni tradicija Vojvodine, kako naglašavaje u Savezu amaterski umitnika Vojvodine, osnovan je radi očuvanja i afirmacije etnološki, etnomuzikološki, etnokoreološki, scenski i likovni vridnosti narodne tradicije na prostoru Vojvodine, a Festival dičijeg izvornog stvaralaštva je revijalnog karaktera i osnovan je da bi afirmiso sve veću brojnost i kvalitetan rad dičiji grupa.

Vrbas je bio tri dana kulturni i turistički centar ne samo Vojvodine, jel je ovom manifestacijom obilužen i 23. septembar – Dan evropske narodne umitnosti.

R. P.

ODRŽANO DVADESET I DRUGO IZDANJE FESTIVALA BUNJEVAČKOG NARODNOG STVARALAŠTVA

Tragom bunjevačke prošlosti i Mije Mandića

U sridu i četvrtak, 13. i 14. septembra, održano je dvadeset i drugo izdanje tradicionalnog Festivala bunjevačkog narodnog stvaralaštva pod nazivom „Tragom bunjevačke prošlosti”, a rič je o programu koji je dobio podršku Varoši Subatice.

Mijo Mandić

Kroz dva festivalska dana obrađeno je više tema, a u centru dešavanja bila je pripovitka o **Miji Mandiću starijem**, odnosno promocija trećeg izdanja molitvenika „Nebesko janješce – za bunjevački i šokački naraštaj”.

– Mijo Mandić je bio bunjevački učitelj, književnik, pokretač novina, kalendara, pa i molitvenika. Radio je pod pokroviteljstvom čuvenog rodoljuba i prosvititelja biskupa Ivana Antunovića. Tako je i završio učiteljsku škulu u Kaloči, a biskup Antunović je tio da on ostane svećenik. Ipak, moj dida se opridilio bit narodni učitelj, dolazilo je doba kad nije samo crkva vodila računa o prosvićivanju. Kako nije osto u okviru crkve, izdo je molitvenik „Nebesko janješce”, verovatno pod uticajom biskupa Antunovića. Taj molitvenik je izdat na ikavici, kako se to upravo zalago Mandić koji je i objavljivo udžbenike i novine na ikavici – svidoči **Mijo Mandić mlađi**, njegov unuk.

Program je počo u sridu, 13. septembra, kad je delegacija organizatora, zajedno s Mijom Mandićom mlađim, položila cvoće na grob Mije Mandića starijeg (1857-1945), a potom je program nastavljen u Art bioskopu „Aleksandar Lifka”. Posotioci su mogli vidit izložbu posvećenu Miji Mandiću, dokumentarni film „Jedan pogled u prošlost” u produkciji Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak” iz 2015. godine, te da čut zašto je i kako nastalo treće izdanje pomenutog molitvenika.

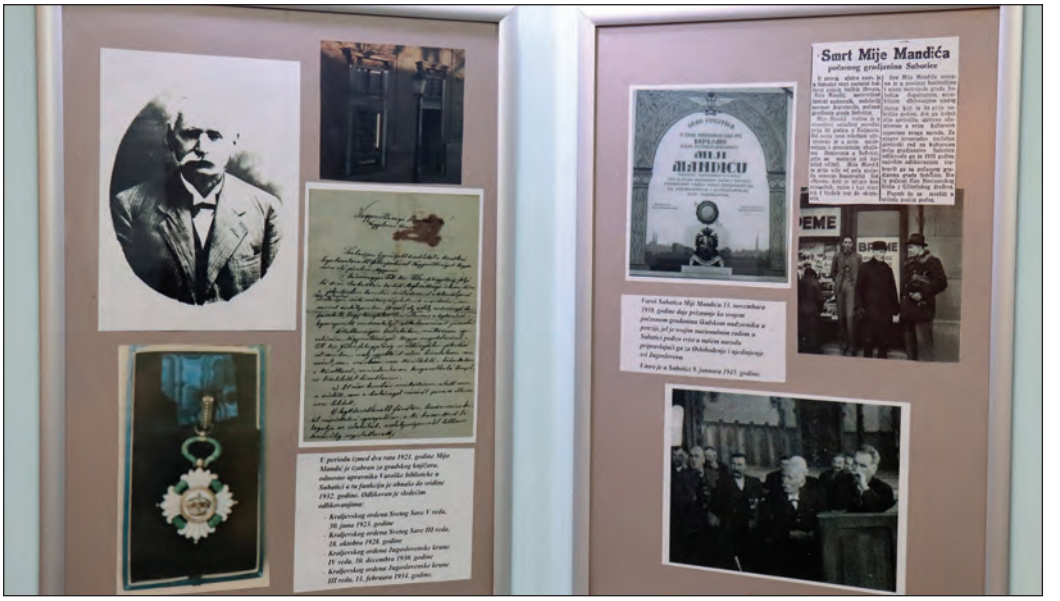

Drugi dan Festivala, također je održan u Art bioskopu „Aleksandar Lifka”, bio je posvećen obilužavanju 105 godina od rođenja **Luke Nimčevića – Džaje** (1918-1995) kroz koncert „Svirci naši”, odnosno kroz dokumentarni film istog naziva.

N. S.

ĐACI U SALAŠARSKOJ ŠKULI BUKOVAC KRAJ SOMBORA DOČEKANI LUTKARSKOM PRIDSTAVOM

Pridstava u kojoj živi stari Sombor

Početak nove škulske godine, u još jedino sačuvanoj salašarskoj škuli na salašima Bukovac kraj Sombora, na svega desetak kilometara od varoši, započo je na jedinstven, a prija svega radostan način.

Učiteljica koja ovu škulu sa četri razreda istovrimeno vodi **Nina Beretić**, sa svojim đacima, pripravila je tokom litnjeg raspusta lutkarsku pridstavu koju su zajednički nazvali „Štrangl-bangl" i upravo s pridstavom poželili dici, roditeljima, a i svim dragim Bukovčanima srićnu i uspišnu škulsku godinu.

Tematika pridstave smištena je u jedan litnji dan, u jednu običnu familiju koja je odlučila okrečit svoj salaš. Majstor, pa još i tetak, je tu da moleriše nuz pomoć dice koju je na litnjem raspustu baš lipo zabavio cili onaj „vašar" koji prati

svako krečenje salaša. Tri glavna lika, tri lutke – seku Vesnu, batu Baneta i tetka molera opravili su mali đaci sa svojom učiteljicom.

– Po ugledu na Blaška Markovića odvažili smo se da pripravimo lutkarsku pridstavu s tematikom iz života obični ljudi i dice. U našoj pridstavi živi stari Sombor, mriše rozetle, kače se virange, postavlja escajg na astale i svudak se čuju riči koje danas ritko ko pamti i razumi. To je vrime fijakera, somuna i mnoštva dice koja poštivaje starije, uče se zanatu još mladi i druže se, čak i krišom – pripovidala je učiteljica.

Ponosna na svoje male đake i škulsku tradiciju koja već uveliko gazi u drugi vik svojeg postojanja i rada, s tušta volje i entuzijazma, učiteljica dodaje:

– U svitlu ove lipe tradicije i u svitlu dobri stari običaja, a ko pripadnici najstarije salaške škule u somborskom ataru koja je počela s radom čak 1815. godine, red je da čuvamo nasliđe svojeg zavičaja.

Kako bukovački salaši i prostorije UG „Bunjevačko kolo" pripadaje istoj misnoj zajednici, saradnja škule i Kola na obostranu radost, započima upravo saradnjom najmlađi pa će, posli premijere na samom početku škulske godine, „Štrangl bangl" – lutkarska pridstava đaka bukovačke škule bit prikazana ko dio jesenjeg dičijeg programa.

R. P.

PO UGLEDU NA BLAŠKA MARKOVIĆA

U Somboru je davne 1877. godine rođen Bunjevac Blaško Marković. Nakon završene osnovne škule u Somboru, izučio je zidarski zanat. Osim što je bio dobar zidar, Blaško Marković je bio i odličan prim-tamburaš. Bio je sklon komponovanju i pisanju pisama, pa je, oko 1913. godine, napiso muziku i tekst nadaleko poznate pisme „U tom Somboru".

Bio je zapažena ličnost somborske društvene i političke scene i pridvodnik velike podružnice ovdašnji zidara u kojoj je, baš zafaljujuć Markoviću, nigovan kulturno-prosvitni rad. Za potribe kulturnog rada podružnice, Marković je napiso i dva kraća pozorišna komada socijalne tematike koja su prikazivana u „Somborskom zidarskom domu".

Nakon izbijanja Prvog svitskog rata Blaško Marković je mobilisan ko austro-ugarski vojnik, a poginio je početkom 1915. godine u Galiciji. Iza njega su ostale samo čuvena pisma i naziv jedne somborske ulice u Gornjoj Varoši.

OPŠTINSKA SMOTRA LIKOVNI UMITNIKA AMATERA VOJVODINE

Majkin salaš Milice Kohut

U ponedeljak, 18. septembra, na odiljenju Muzeja podunavski Švaba, održana je Opštinska smotra likovni umitnika amatera Vojvodine. Na smotru se prijavilo ukupno 45 umitnika sa 73 rada, od koji je selektorka **Mila Krasuljak**, odabrala 17 radova koji su se plasirali na Zonsku smotru.

Udruženje građana „Bunjevačko kolo" iz Sombora je, ko i svake godine, izašlo na smotru sa radovima slamarski umitnicama. Tom prilikom su prikazane umitničke slike u tehniki slame autorki **Ilonke Bogišić, Đurđine Grahovac, Sofije Stojanović, Zore Cvetićanin, Marije Maričić, Cecilije Tomić, Milice Kohut, Ksenije Vuković, Irene Vuković** dok se **Marija Maričić** pridstavila sa slikom u tehniki ulja na platnu.

Jedina slika koja je, po odluki selektorke i žirija, u tehniki slame zaslužila misto med odabranima za Zonsku smotru je slika Milice Kohut „Majkin salaš".

– Za opštinsku smotru smo se pripravljale sve mi, članice Slamarske sekcije, i moram kazat da smo baš tušta radile. Radujem se što upravo moja slika iđe na daljnje smotre, iako mislim da su i moje koleginice iz slamarske sekcije imale podjednako dobre radove! – istakla je Milica Kohut.

Milica je dugogodišnja članica Kola i Slamarske sekcije i ova nagrada je samo jedna od brojni koje je do sad dobila za svoj rad u tehniki slame. Ručni radovi su njezina velika ljubav, hobi i način da kreativno i korisno provodi svoje penzionerske dane. Ipak, uvik želi istaknit da je i folklor jednako važna ljubav u njezinom životu, jel je i dugogodišnja članica GKUD „Ravangrad", te da i danas rado nastupa u veteranskom sastavu ovog kulturno-umitničkog društva, a posebno i s velikom ljubavlju u izvođenju izvorni običaja.

Vridno je napomenit i to da je „Umitnički studio Sombor", najmlađi likovni studio u varoši, koji je prija više godina započo rad u „Bunjevačkom kolu", na opštinsku smotru izašo sa radovima čak petnajst svoji članova od koji se na Zonu plasiralo čak osam radova ovi mladi umitnika.

Izabrani radovi s opštinske smotre biće prikazani i selektovani na Zonskoj smotri koja će bit održana u Kuli, u sridu, 18. oktobra.

R. P.

ZALOG ZA BUDUĆNOST – DIČIJA LIKOVNA SEKCIJA UG „BUNJEVAČKO KOLO" IZ SOMBORA

Velika dila mali umitnika

Dičijoj likovnoj sekciji u Udruženju građana „Bunjevačko kolo" iz Sombora jedared godišnje pripravi malu umitničku koloniju. Tako je i ove godine, 23. septembra, u lipom prirodnom okruženju Velikog Bačkog kanala, dvadesetak likovnjaka, polaznika Sekcije starosti od 5 do 12 godina, stvaralo svaja mala umitnička dila.

Okupljene male umitnike je najprija pozdravila njeva koordinatorka **Marija Brdarić**, upoznavajuć dicu s tematikom ovogodišnje umitničke kolonije. Rič je o slamarskim znamenjima u vrime Dužijance. Pripovitku o tom kako nastaju slamarske perlice, razni ukrasi pa sve do lipe velike krune

dica su s velikom radoznalošću i zapitkivanjima ispratila, a potom su se po prvi put sustrili sa malim platnima koja su njim, nuz ostali slikarski pribor, darivana na dan kolonije.

Zadatak nije bio lak jer je bogatsvo zlatnog slamarskog kolorita tribalo prinet na platna. Mnogi su se opridilili na platna prinet slamarske cvatove i ukrase koje nosi bandašica na „Dan Dužijance", al je i sama kruna bila velika inspiracija i izazov najmlađim članovima Kola.

– Naša dičija sekcija je tokom cile prošle škulske godine, crtežima, slikanjom i oprobavanjom u raznim tehnikama, pa čak i u vajanju, nastojala ispratit bar nikim dilom, ono što su velike aktivnosti našeg Udruženja. Upravo zato je i tematika Dužijance ono što su dica nuz svoje likovno viđenje prinela na platna. Ode se upravo i rodila ideja da se tokom naredne sezone, i ova generacija naši polaznika Likovne sekcije, bliže upozna sa slamarstvom tako da će u ovoj škulskoj godini, cigurno bit, med slamarskim radovima i radovima koje će pripravit naša najmlađa sekcija „Bunjevačkog kola" – kazala je koordinatorka Marija Brdarić.

Cilodnevno druženje na tzv. Opštinskom bungalovu kraj varoškog kanala, di su se mali umitnici slikali, pružilo je i lipe trenutke za opuštanje i uživanje u naročito prijatnom ambijentu još uvik zeleni i topli kanalski molova.

Prilika je to bila za malo podsićanje na sve ono što su naučili o biljnom svitu u neposridnoj okolini svoje varoši.

Za trenutke pridaha, za male umitnike pripravljena je užna i osveženje ko prilika za dodatno okripljenje, razminu mali umitnički divana i daljni planova.

Dičiju likovnu koloniju je podržala Varoš Sombor, a radovi nastali na ovoj koloniji biće prikazani na jesenjoj dičijoj izložbi u galerijskom prostoru „Bunjevačkog kola".

R. P.

U MALOJ BOSNI ODRŽAN DRUGI „TAHLES SPORT FEST”

Promocija druženja i sporta

Udruženje građana „Tahles” u Maloj Bosni je realizovalo još jedan program, drugi „Tahles sport fest”. Manifestacija je okupila oko 300 meštana, sportista, takmičara, mladi i dice iz Male Bosne i okolni mista, sa istom idejom, da se kroz promociju sporta animiraje mladi, ali i da se kroz druge sadržaje formira program koji će okupit sve generacije.

Prvi ciljovi ovakvog okupljanja su dobra zabava i promocija sporta, objasnila je **Dragana Marinović**, pridsidnica UG „Tahles” te je naglasila kako je to prija svega bitno zbog dice i omladine.

– Tili smo nek se pridstave klubovi koji nisu toliko poznati, ko na primer fudbal, košarka i odbojka, mada su i to sjajni sportovi, tu su mačevaoci, striličari, pridstavili smo američki fudbal, kik-boks, šah, školicu sporta. Prizadovoljni smo odzivom, organizovali smo i takmičenje u kuvanju kotlića, tombolu. Trudićemo se i dalje organizovat programe koji su naminjeni dici i mladima, da im pokažemo kako se mogu družit i bavit se sportom.

Med onima koji su podržali cilu akciju bila je i **Nataša Aleksić**, članica Varoškog vića Subatice zadužena za sport i omladinu.

– Ovo je zaista jedna lipa manifestacija, i moram se i ja zafalit klubovima koji su se odazvali pozivu organizatora i došli u Malu Bosnu kako bi pokazali ono čime se bave i približe to dici iz ove misne zajednice. Zašto da ne, možda se koje dite pronađe baš u sportu koji je bio promovisan u Maloj Bosni. Možda se baš tu krije kaki mali sportista koji će nas obradovat u budućnosti.

Strahinja Gabrić je bio med onima koji su promovisali mačovanje.

– Ovo je sjajan sport koji razvija ne samo fizičke, već i intelektualne sposobnosti. Zahtivan je sport, al zdravo zabavan. To je i olimpijski sport, postoji niz takmičenja na kojima se mogu postignit značajni uspisi. U mačovanju sam jedanajst godina, pet godina sam reprezentativac, a najveći uspih mi je nastup na Svitskom prvenstvu.

S tablama na astalima, al i zanimljivom šahovskom tablom iscrtanom na terenu, nuz „džinovske” figure, Šah klub „Šah Art” je brzo okupio najmlađe.

– Tu smo da i dici iz manji mista pokažemo kako se igra šah i da ih pozovemo nek budu naši članovi. Nadamo se dobroj saradnji sa domaćinima, a ideja je da u Maloj Bosni osnujemo šahovsku sekciju. Štogod slično smo prošle godine uradili i u Đurđinu – naglasio je **Goran Gabrić**.

Boško Moravčić se bavi kikboksom već tri i po godine, a nada se da će i dica iz Male Bosne imat više sadržaja u svojem okruženju.

– Ima dosta zainteresovani za ovaj sport, uvik se pojavi kogod nov. Nama, koji iz Male Bosne putujemo u Subaticu na treninge, značilo bi da možda i ode bude neka sekcija. Vidili smo danas i druge sportove, to donosi nove mogućnosti.

Veselin Uzelac je, u ime PSK „Veteran”, promoviso striličarstvo – sudeć po zainteresovanosti dice, bio je to pravi pogodak.

– Sport je prilagodljiv svima, od 7 do 77 godina, shodno snazi onoga ko puca, prilagodi se jačina luka. Možda se mož kazat da ovo nije sport koji je za „temperamentnije”, već za one koji su mirniji i koncentrisaniji. Striličarstvo je dobro za vižbanje pažnje i koncentracije, onog što možda i fali novim generacijama.

Oni malo stariji bili su uglavnom okupljeni oko kotlića – 18 ekipa se prijavilo za takmičenje u kuvanju grava.

– Odazvali smo se pozivu, napravit gra i pokazat u najboljem svitlu. Naravno, tu je bio bogat sportski program i vidim da su svi oni kojima je ovaj dan prija svega i bio naminjen uživali. Dobro je što se i manje mesne zajednice ulažu napore da bude aktivnosti, da pripreme sadržaj za svoje sugrađane. Kako sam i ja iz Male Bosne, dilim stav da triba mislit globalno, a dilovat lokalno – komentariše **Miroslav Brajkov**, jedan od kuvara.

Med onima koji su došli podržat takmičenje u kuvanju grava bila je i ekipa UG „Bunjevačka vila”.

– Nadam se da će ovo postati jedna lipa tradicija, radujemo se svi što smo dobili ovaku priliku. Kuvamo običan gra, sa pušenim rebrima i kolenicom, ubacili smo i dosta povrća, crnog i bilog luka, šargaripe, peršina, naravno, i dobar gra. Na kraju je tu zaprška od brašna i crvene paprike – objašnjava **Marica Štetak**.

Svoj doprinos održavanju manifestacije dali su i golubari iz Male Bosne koji su dio bajmočkog „Kosmosa”. Puštanjom ljubimaca „Tahles sport fest” je i službeno otvoren.

– Na žalost, malo je zainteresovani mladi za golubarstvo, ali se trudimo mi, stariji, da ih animiramo. Poklanjamo ako triba i golubove, a nadamo se da će i ovaka akcija pomoć. Jer, vidili smo i ovom prilikom da su dica bila oduševljena. Naravno, iza svega mora prvo stat ljubav, a kad štogod voliš, onda bude i uspiha. Ako se štogod radi na silu, onda nema budućnosti – pripovida **Tomislav Francišković**, jedan od golubara iz Male Bosne.

Triba dodat i da je kroz tombolu, u organizaciji Dičije dramske sekcija UG „Tahles”, prikupljeno priko 30.000 dinara za pripremu kostima i rekvizita, te da su se ko najbolje u kuvanju grava pokazale ekipe „Brkin lonac”, „Spajijini” i „Paradajz Đukić”, te da su najmlađi mogli i uživat u vožnji fijakerom kroz Malu Bosnu koju je organizovo **Siniša Kopunović**.

N. S.

S NOVOM ŠKULSKOM GODINOM I FOLKLORNA DRUŠTVA POJAČAVAJE RAD

U toku upisi novi članova

Početak nove škulske godine obično nosi priliku da svoje redove osveže i sva ona udruženja i klubovi koji rade s dicom, pa tako i iz Kulturno-umitničkog društva „Bratstvo" stiže poziv svim zainteresovanima nek se upišu na folklor – poručiva to i **Zagorka Romić** iz ovog Društva.

– U našem Društvu se upis novi članova vrši tokom cile godine, u sve naše sekcije, od dičije do veteranske i rekreativne, al je ovo vrime kad je taj proces najintenzivniji. Svakako bi apelovali na roditelje da se dica sklone sa ulica i dođu na folklor. Slažem se da je za dicu dobar i sport, al svakako triba ostavit i mista da uče o kulturi, običajima. Jel, folklor nije samo cupkanje, a svako ko tako misli, nek dođe na jednu našu probu. Dica se ode uče socijalizaciji, uče se da vode računa jedni o drugima, da se poštivaje, lipo provedu i putuju... Ne mora to bit „Bratstvo", ima u Subatici još društava, al bi priporučila roditeljima nek nas posite – divani Zagorka Romić i dodaje kako se u ovom Društvu sprovode i druge aktivnosti:

– Nigujemo i dramsku sekciju, imamo elemente glume, pivanja, a radili smo i stare bunjevačke sigre, a to često pokazivamo i našim drugarima iz drugi mista.

Svoj poziv vršnjacima uputili su i najmlađi folklorci, **Jovana, Filip, Aleksija** i **Sergej**.

– Na folklor iđem oko godinu dana, a upisala sam se zbog tog jel je i moja mama dolazila ode. Došla sam na jednu probu, privuklo me je kako drugi igraje, pa sam i ja tila naučit – kaže Jovana.

Filip ima sedam i po godina, a na folkloru je već četri godine.

– Zdravo mi se sviđa folklor, jel svašta igramo, svudak putujemo i lipo se družimo.

Za Aleksiju je posebno u sićanju ostalo gostovanje u Makedoniji.

– Bilo je tu baš lipo, ostali smo više dana, imali smo jedan zapažen nastup, a prija svega smo se lipo družili. Uživali smo i kad smo bili gosti u Bugarskoj.

Putovanja su zanimljiva i Sergeju.

– Sa folklorom sam obašo tušta mista, a najbolje mi je bilo u Valjevu. Naša mlađa grupa je bila treća, a onda smo svi zajedno proslavili prvo misto i osvojen „Zlatni opanak" naši stariji drugara.

Bratstvo trenutno okuplja oko 110 članova, najmlađi uzrast kreće od treće godine, dok je najstariji rekreativac priko 70 godina. Društvo se nalazi na adresi Vase Stajića 23, a sve informacije se mogu dobit svakog radnog dana od 18 sati.

U septembru je s upisom novi članova krenilo i Kulturno-umitničko društvo „Aleksandrovo".

Kako divani **Vesna Takač**, rukovodilac folklorne sekcije, dobrodošli su svi koji imaje više od 5 godina starosti.

– Gledamo da najmanji uzrast bude tu oko pet godina, dok ne postoji gornja granica, primamo i one članove koji imaje priko sedamdeset godina, dok god mogu igrat, svi su nam dobrodošli. Za početnike su probe utorkom i četvrtkom, a u zavisnosti od odaziva, odnosno zainteresovanosti naši potencijalni folkloraca, možemo bit fleksibilni s terminima. Bitno nam je da se okupimo. Sad ulazimo u puno sezonu, biće tušta nastupa, pripravljamo i naš godišnji koncert, radimo sa svim sekcijama, veteranima smo otvorili prostor i nediljom. Ko oće, sigurno će moć pronać malo vrimena – divani Vesna Takač.

Devetogodišnja **Jovana** je jedna od novi članica.

– Odlučila sam doć na folklor, jel mi se to čini baš zabavnim, a imam u „Aleksandrovu" već dosta drugara.

Lela fali foklor i poziva svoje vršnjake.

– Dođite na folklor, jer ćete moć igrat nuz muziku kad se digod štogod bude organizovalo. Brzo se uči i zabavno je.

Probe u KUD „Aleksandrovo" su utorkom i četvrtkom od 20 do 21 sat, u prostorijama KUD-a u Šandoru u Ulici Aksentija Marodića 9, dok sekcija na Bikovu radi u prostorijama OŠ „Sveti Sava" (Kosmajska bb) od 18 do 20 sati. Sve informacije se mogu dobit na telefon 064/25-25-259 (Vesna Takač).

N. S.

NUZ SARADNJU KUD „ALEKSANDROVO” I GRGE PEĆERIĆA, NA BIKOVU SU RUČNO BRALI KURUZE

Rad je uvik bio na cini, al i svi plodovi prirode

Kadgod, kad ti je tokom godine zatribalo novca, očo bi u čardak, smrvio „meterdva” kuruza i „napravio” friške novce – objašnjava **Grgo Pećerić** s Bikova zašto je pun čardak žutog zrna značio i jednu vrstu sigurnosti za porodicu. Upravo je zato i branje kukuruza na tradicionalni način jedan je od programa kojeg realizuje Kulturno-umitničko društvo „Aleksandrovo”, a **Vesna Takač** iz ovog Društva, najavljiva kako je ideja da se naredni godina uključi i veći broj mladi.

Vesna Takač

– Po drugi put smo se organizovali i sad je već ispalo bolje. Držaćemo tradiciju i naredni godina, a trudićemo se naš program i obogatit. Radimo dalje, jesen nosi dosta nastupa, koncerata, pripravljamo naše „Berbanske dane” u Maderi... Svake nedilje imamo kaku manifestaciju što se tiče našeg Društva – bitno nam je da se družimo mi stariji, al i da pružimo kaki program dici. Jer, tradiciju čuvamo i mi, stariji, al moramo uključit i one mlađe. Tako je i kod ovog programa, nije teško naučit brat kuruze, a svaki poso je u dobrom društvu lakši.

Sunčano jutro poslidnjeg septembarskog dana bilo je od pomoći vridnoj grupi koja nije ustuknila prid redovima izazova. **Marija Kolar** je svojim „pokaznim” radom nagovistila kako joj ovo nije prvi put da ručno bere kuruze.

Marija Kolar

– S didom sam uvik išla na njivu brat kuruze, a ko mlađi smo najviše posla imali kad smo ubacivali kuruze u čardak. Bilo je posla za svakog člana domaćinstva, a u zavisnosti od strukture porodice se radilo na njivi, pa nije bilo neobično i da žene beru kuruze, siku stabljike, a nuz to je na njima bila i obaveza pripravljanja ručka, užne... Posli branja je slidio naredni korak – „čardakovanje”, odnosno skladištenje kuruza.

Iako početak godine nije bio naklonjen kuruzima, kasnija situacija je pogodovala razvoju ove biljke, a bilo je i krizni momenata, poput leda, kaže **Mirko Babičković**, jedan od učesnika ovog okupljanja, al i poljoprivridni proizvođač.

Mirko Babičković

– Kuruz je ove godine dobro krenio, a di je bilo leda nema tušta zadovoljstva prinosima. Oni koje je led zaobašo imaju uglavnom dobar rod kuruza, međutim, kako to obično biva, kad je rod dobar, onda cina pada. Što se tiče sorti, čini mi se da su bolje prošli oni koji su sadili rane sorte, taj kuruz ima sad manje vlage.

Ko dobar domaćin se još jedared pokazo Grgo Pećerić. On ovaku berbu kuruza dobro pamti, a drago mu je bilo što je njegovo imanje oživilo i što su današnje slike kombajna na njivama zaminile one koje pamti iz ditinjstva.

Grgo Pećerić

– Meni je srce puno, fala prijateljima iz KUD „Aleksandrovo”, fala svima koji su došli da nastavimo tradiciju. Ovako se kadgod radilo, bilo je teže, al nam je i tako bilo dobro i veselo. Možemo bit zadovoljni rodom ove godine, tako je i kod mene, iako sam imo problema i s ledom, vodom, vitrom... Tu je naša stara muka da, kad je rod dobar, onda bude niska cina. Ali, dobro,

navikli smo na te muke – izdržaćemo.

Starije generacije su navikle da se ništa ne baca, a tako je bilo i s kuruzima. Dok je danas običaj da se sa njive ponese samo zrno, kadgod baš i nije bilo tako.

– Hasnira se sve, od korena do vlata. Stabljike su se sikle, skupljale u snopove i sadivale u „klupe". Kad bi se kuružnja osušila, nosila bi se u seoske avlije i sadivala u „badnjove". To je bila rana za josag. Ono što od ostane od rane – ogrizine – bio je odličan ogriv za banju peć. Posli mrvljenja ostale bi čutke, opet ogriv za loženje. Na proliće bi se koristio i koren. Pokupile bi se čokanjice, otresle od zemlje, a s tim se ložilo da se grije voda za domaćinstvo i kupanje. Od ljuskure su se plele kotarice, asure, a od najlipše ljuskure su se pravile postelje. Bila je to postelja u kojoj se najlipše spavalo, nisu bolila leđa.

A kako je kadgod bilo, sa šiljkom i motičicom u rukama, bać Grgo dobro zna.

– Prija je iskustva u ručnom branju kuruza bilo na pritek, pa je jedna grupa od pet ljudi mogla odradit dva jutra u jednom danu. No, pamtim vrime kad sam sam za četri dana obro, posiko i sadio šest jutara pod kuruzima. Bio sam mlad, tribalo mi je kuruza za koje sam onda radio, al to nisu bili samo dani – već i noći.

N. S.

U KULTURNO-UMITNIČKOM DRUŠTVU „ALEKSADROVO" POKAZALI

Kako se nosi i oblači bili šling?

Bili vez, takozvani šling sa etno motivima, karakterističnim za Bunjevce pronašo je svoje misto i u modi. Kadgod je bili vez bio zdravo zastupljen kod Bunjevaca. Ima razni tehnika, al je za Bunjevce pripoznatljiv šling, odnosno vez koncom na bilom platnu, di su se bušile jamice i obrađivale bilim koncom. Šling se posebno ističe kod nošnji. Dal je lako el teško obuć šlingovano ruvo kazala je **Vesna Takač.**

– Prikrstimo turnir, zavežemo da stoji kako triba. Onda dođe mala suknjica i tribamo stegnit. Za sve tri podsuknje je isti postupak. Inaće, kad se oblači šling obavezno divojka mora obuć papuče, jel nuz šling igra u papučama, nikako u cipelama. Kosa mora bit u konđi. Ima posla, al na sceni izgleda fantastično i mi Subatičani jako volimo Bunjevke igrat i stoji nam – pripovida kroz osmih naša sagovornica.

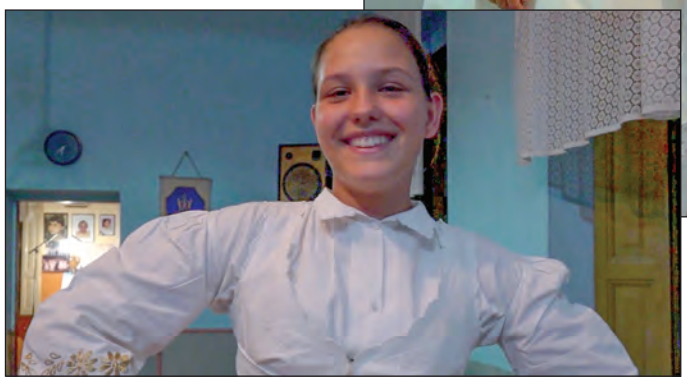

Posli suknji i podsuknji oblači se košulja koja se zove zlatarica, jer su rukavi rađeni sa zlatnim koncom. Ima deset komada i svi su različiti. Onda iđe prusluk.

– Sad dolazi ona glavna suknja, odnosno šling. Obavezno su svi šlingovi sprid ravni, odnosno da kad se podpasiva nemaje „stomak". Inače, imamo i šling star oko 100 godina, doneli su nam ga na poklon, odnosno KUD „Aleksandrovo" – dodaje Vesna Takač.

Kecelja, ista ko i suknja, također se veže, ništa ne iđe na gumu.

– Svaka svila ima pravila kako se nosi. Ako je bila, ondak je sve u bilom. Kad se u bili šling obuče, ko snaša je. Za dužijancu se u kosu stavi i perlica – divani Vesna Takač iz KUD „Aleksandrovo".

Da podsitimo, vez je tokom sridnjeg vika u Srbiji bio sastavni dio obrazovanja. Divojke su od malena učene vest, heklat i štrikat, a kasnije čak i u Jugoslaviji, u okviru predmeta domaćinstvo, učenici su učili vez. I pored napritka tehnologija i mašinski obrada platna, Bunjevke niguju šling i znanja prinose na mlađe generacije.

S. I.

Foto: **B. M.**

DR STIPAN MATIJEVIĆ, PRVI SUBATIČKI GRADONAČELNIK BUNJEVAC POSLI OSLOBOĐENJA

Borac za bunjevačku nacionalnu svist

Stipan Matijević je bio prvi subatički gradonačelnik Bunjevac posli oslobođenja Subatice 1918. godine. Bio je velik župan, najmlađi kraljevski bilužnik, pridsidnik Bunjevačke matice, direktan učesnik i inicijator prisajedinjenja Bačke Kraljevini Srbiji i osnivač Pravnog fakulteta u Subatici. Svestrano obrazovan, velike intelektualne i političke snage, dr Matijević je svojim angažovanjom obilužio početak nemirnog 20. vika. Bio je jedan od najistaknutiji Subatičana. Za svoje velike zasluge odlikovan je visokim ordenima Svetog Save III reda, Jugoslovenske krune IV reda i Belog orla V reda.

Stipan Matijević je rođen 19. jula 1872. godine u Subatici, di je završio osnovnu i sridnju škulu, pravne nauke je završio u Budimpešti i odbranio doktorsku disertaciju. Od 1895. godine uključiva se u društveni život Subatice u kojoj daje inicijativu za osnivanje „Kola mladeži", prvog bunjevačkog omladinskog društva u kojima je jedno od pravila bilo da se u Društvu mož služit samo bunjevačkim jezikom. Radio je ko advokat, al to nije bilo dovoljno za iskazivanje njegovog nacionalnog identiteta pa se zbog tog priključiva Bunjevačko-srpskom odboru koji će inicirat prisajedinjenje Bačke Kraljevini Srbiji. Posli ujedinjenja, 20. novembra 1918. godine, postaje prvi gradonačelnik Subatice. Iste godine kad je proglašen za gradonačelnika Subatice, postavljen je i za najmlađeg kraljevskog javnog bilužnika i tu dužnost je obavljo do svoje smrti 1939. godine. Od trenutka kad je Subatica postala sastavni dio Kraljevine Srbije, obavljo je dužnost velikog župana. Cio svoj život se borio za slobodu i pravdu svog naroda.

Prva manifestacija bunjevačko-srpske narodne svisti

Kroz „Kolo mladeži" se zalago da se stvori bunjevačko-srpsko društvo, zbog čega je dr Matijević bio „žigosan" ko svesloven i neprijatelj mađarske države. „Kolo mladeži" je u aprilu 1896. godine priredilo svoju prvu i jedinu zabavu. Ova zabava je bila objavljena u svoj bunjevačkoj i srpskoj štampi tog vrimena. Zabava je otvorena pismama „Ustaj, ustaj, Srbine" i „Čuj Bunjevče veso glas" posli čega je dr Matijević održo govor koji je naglasio da zabava znači pronalaženje prave staze Bunjevaca i Srba, koja vodi do zajedničkog cilja. Zafalivši se za pomoć Srbima koji su pomogli u organizovanju zabave, kazo je: „Braća Srbi, ne samo što su nas obdarila i potpomagala u našem radu, nego su nas uzeli u svoje krilo i pokazali nam staze kojima da hodimo da cilj dostignemo." Ova zabava je bila prva jaka manifestacija bunjevačko-srpske narodne svisti.

Pravni fakultet u Subatici ko čuvar nacionalne svisti

Pošto su mađarske vlasti zabranile da se u narodnim škulama vodi nastava na srpskohrvatskom jeziku, subatička omladina, koju su najvećim dilom činili Bunjevci i Srbi, trudila se pomoć starijoj generaciji da se to pravo vrati. Mađarske vlasti su radile na suzbijanju nacionalne svisti kod naroda, a grupa energični omladinaca, čiji je vođa bio dr Stipan Matijević, radila je svim sridstvima na tom da slovensku oazu vrati u Subaticu. Dr Matijević je, 1910. godine, zajedno sa dr Vranjom Sudarevićom podno molbu Ministarstvu prosvite u Pešti, tražeć da se dozvoli nastava na srpskohrvatskom jeziku što mu je bilo odbijeno. Osam godina kasnije, oma posli oslobođenja Subatice, dr Matijević je u Subatici osnovo Pravni fakultet koji je bio sastavni dio beogradskog univerziteta.

– Pravni fakultet u Subatici, koja leži na granici, vršiti će jednu nacionalnu zadaću, te će bit stalan čuvar nacionalne svisti i suzbijat stranu propagandu, koja najlakše prodire u pograničnim mistima. A za suzbijanje ovake propagande najpodesnija je studentska mladež, koja je puna idealizma i nacionalnog duha – piso je dr Matijević u svojoj knjigi „Događaji".

Dr Stipan Matijević je bio inicijator i mnogi drugi rodoljubivi akcija. Naročito se zalago za gostovanje Srpskog narodnog pozorišta

prija svitskog rata u Subatici i učestvovao je u osnivanju Bunjevačke banke.

Za vrime Prvog svitskog rata bio je oficir i vojni sudija u Beogradu di je nemačka i austrougarska okupatorska vojska imala svu vlast. Ko vojni sudija, činio je velike usluge Srbima u Beogradu. Oslobađo je sve optužene Srbe zbog čeg je posto sumnjiv prid vojnim starešinama koji su tad zatražili njegov primištaj.

Na sidnici se prvi put čuo bunjevački jezik

Prija oslobođenja Subatice, već u oktobarskim danima 1918. godine, dr Stipan Matijević aktivno je učestvovo u nacionalnom pokretu Bunjevaca i u svim pripremama za oslobođenje koje je toliko željno iščekivo.

Desetog novembra 1918. godine, tri dana prija oslobođenja, u Subatici je osnovano Bunjevačko-srpsko narodno viće. Skupština, koja je bila narodni sabor većine subatičkog stanovništva, održana je u dvorištu tadašnje gostionice „Hungaria". Ovu istorijsku skupštinu je otvorio dr Matijević koji je masi naroda objasnio cilj njezinog osnivanja. Ove istorijske riči, čulo je priko deset hiljada ljudi.

– Po Wilsonovom načelu samoodređenja, i mi smo Bunjevci dobili pravo izjasnit se di i u kojoj državi želimo živit. Lako je na to odgovorit. Mi, Bunjevci, želimo živit u našoj narodnoj državi, di žive Bunjevci, Srbi, Hrvati, Bosanci, Slovenci, Dalmatinci – kazo je dr Matijević.

Osnivanje Bunjevačko-srpskog narodnog vića je izazvalo veliko komešanje kod mađarske vlasti, koje su upitale dr Matijevića zbog čega to rade, on im je odgovorio:

– Bunjevci i Srbi sačinjavaju većinu stanovništva u Subatici i ode jedino mi imamo pravo odlučivat – odgovorio im je dr Matijević.

Novembra 11. 1918. godine je, ko delegat Bunjevačko-srpskog narodnog vića, divanio na poslidnjoj sidnici mađarskog Varoškog vića. To je bio govor, prvi put na bunjevačkom jeziku, koji se dotleg nije mogo čut.

– Za savrimene prilike, ova sidnica je bila vrlo interesantna i značajna. Najznačajnije je bilo, po naše interese, što je dr Stipan Matijević održo govor na našem jeziku. Njegov govor bio je frenetičnim i dugotrajnim aplauzom propraćen od strane stotine oduševljeni omladinaca i drugi Bunjevaca i Srba koji su demonstrativno došli na ovu sidnicu da manifestuju nacionalnu svist. Mađari su bili iznenađeni kad su Bunjevci i Srbi s balkona počeli urnebesno klicat posli govora dr Matijevića – napiso je Joso Šokčić u svojoj knjigi „Subatica prija i posli oslobođenja".

Oslobođenje Subatice se slavilo u domu dr Matijevića

Oslobođenje Subatice, dr Stipan Matijević je dočeko sa zanosnim oduševljenjom. Kad je srpska vojska stigla u Subaticu, otvorio je vrata svojeg doma i u podrumu kuće napravio velik prijem u kojem su se častili svi oficiri, podoficiri i vojnici. Cilu noć se ilo i pilo. Častio je i varoščane, poznate i nepoznate, svi su bili dobrodošli u gostoljubivom domu.

– Sinilo je naše sunce, naša sloboda! Živila naša srpska vojska! – bile su njegove riči i često puti ponovljeni usklici te večeri.

Posli oslobođenja, učestvovo je u mnogim manifestacijama nacionalnog i narodnog života. Bio je pridsidnik društva protiv revizije granica, pridsidnik Čehoslovačko-jugoslovenske lige, počasni i redovan član mnogi nacionalni, kulturni i humanitarni društava. Godine 1919. priredio je kraljevski doček oslobodiocu Subatice, Njegovom Visočanstvu Pristolonaslidniku i Regentu Aleksandru koji je kasnije, u više navrata, bio gost u kući dr Matijevića dok je obavljo funkciju kraljevskog javnog bilužnika.

Napiso je čitav niz članaka, eseja i studija u raznim časopisima, izdo je razne edicije nacionalnog karaktera i materijalno je pomogo svaku rodoljubivu akciju.

Za svoje velike zasluge odlikovan je visokim ordenima Svetog Save III reda, Jugoslovenske krune IV reda i Belog orla V reda.

Dr Stipan Matijević umro je 31. maja 1939. godine. Njegova smrt je, kako je tada piso list „Neven", ucvilila cilu bunjevštinu i cilu varoš Subaticu. Pored njegovog odra, u vestibilu Varoške kuće, prolazili su Subatičani odajuć poštu jednom od najugledniji varoščana Subatice. Velika povorka ga je pratila do „vične kuće".

L. M.

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Bolje svoju zemlju orat neg tuđe novce brojat

Niko ne bi poželio vratit se ono vrime, kad se teško i mukotrpno živilo, teškom mukom obrađivala zemlja, al ne triba ni zaboravit naše pritke koji su sve to izdržali u teškim ratnim pa i gladnim godinama samo da bi opstali na zemlji.

Od drvenog do gvozdenog pluga

Stigo nam je oktobar, misec koji je dono promine u životu. Zaladnilo je, pa se i ruvo minjalo, ostavljalo se litnje, a oblačilo jesensko ruvo. Dužijancu smo proslavili 15. avgusta, to je zafala Bogu za kruv od novog žita. A da bi se kruv dobio, triba posijat žito – to je prva briga za kruv svakidašnji brez čega se ne bi mogo zamislit život i opstanak na zemlji. Osim druge rane, kruv se kadgod držo na prvom mistu. Za kruv se molilo u očenašu: „Kruv naš svagdanji, daj nam ga i danas". Znamo da je put od sijanja žita do pečenog kruva dugačak i težak. Al tako mora bit jel je Bog to tako ostavio što vidimo iz knjige Postanka 2,17 kad je kazo čoviku: „Sa znojom lica svoga ist ćeš kruv, dok se ne vratiš u zemlju od koje si posto". Kad su naši prici u davno vrime došli u ove krajove počeli su obrađivat zemlju s prostim alatima, kake su jedino imali u to vrime. To su bili drveni plugovi, samo su crtala i ravnik bili gvozdeni. Plugove su vukli volovi, oni su bili jaki, samo su išli dosta sporo, oko dva kilometra na sat. Orač je moro ustajat rano kako bi naranio volove el bivole, onda njim metne jaram pa oru do podne. Prid podne se skine jaram, pa volovi legnu i prižive. Ponovo se narane, pa oru do doveče, a sutra „Jovo – nanovo". „Da nije orača i veseli kopača, ne bi bilo kruva ni kolača", tako su kadgod stariji kazivali mladima. Pridveče se moglo čut pisma mladi orača: „Alaj volim, pa volim, na dva vola da orem, još da mi je cura mala volove da javlja".

Friško uzorana zemlja je mrišila, jel nije bila zatrovana pesticidima i drugim otrovima ko danas. Sijanje žita je kadgod bio spor i težak poso jel se sve ručno radilo. Poznata je i izreka: „U seljaka crne ruke, al je bila pogača". Kad se koja njiva uzore, oma se sijalo život pa da ode u vlažnu zemlju. Čovik koji je sijo život moro je bit uvižban u tom poslu, da jednako uzima žito šakom iz džaka koji je bio svezan priko ramena. Moro je jednako koracat, da ne baca di je već posijano, a i da ne ostane oplaz. Kad se žito posije, drljali su ga drljačom od kaki veći grebavi grana koje su vukli volovi da se žito zavali zemljom. Ondašnji rod žita je bio manji neg danas, važno je bilo da ga bude za kruv i za sime za godinu, a za prodaju ga nije bilo.

Posli tušta godina, kad su ljudi malo uznapridovali, imućniji su počeli kupovat i odranjivat konje, a fabrike su pravile gvozdene plugove, mašine za sijanje žita i gvozdene brane koje su vukli konji. To je kadgod našim pricima bio prvi korak na bolje. Manje se radilo ručno, konji su išli brže od volova, mašine su jednačije posijale žito, i rod se poveća, pa je žito bilo za prodaju. Dolazili su trgovci pa su šlepovima Dunavom privozili žito u one krajove di ga nije bilo.

Kadgod su sijale tvrde sorte domaćeg žita od kojeg je kruv bio zdravo bolji, neg od ove mekane sorte, koja tušta rodi, a kruv nije ni blizu onom kadgodašnjem. „Mi smo uradili kako smo najbolje znali i mogli, sad nek se dalje Bog stara", divanili su naši stari kad bi posijali žito. Žito je tribalo posijat u oktobru, pa, ako je lipa jesen, žito zdravo iznapriduje, a nije dobro da bokori prija zime. Kasno posijano žito se znalo izmrznit, jel kadgod su i zime bile jače. Vrimenom su naši prici novčano ojačali, a to nije došlo priko noći. Prošlo je tušta godina i više generacija.

Sićam se oranja s konjima kad sam zaminjivala oca i išla na oranje, to je bio mukotrpan poso, cili dan ić za plugom u brazdi. Ne znam koliko sam kilometara prišla al znam da bi zdravo daleko očla da sam išla putom. Pridveče, već umorna, razmišljala sam kako bi bilo dobro da mož sidit na plugu kad se ore.

Vrimenom je došlo do napritka, pa su veće gazde počele kupovat traktore, „ofer" i „zadrugar". Ti prvi traktori nisu imali kabine, al je to bilo veliko olakšanje za orača – nisu morali ić cio dan za plugom. Jedan mladić je došo s oranja, pa kaže ocu da mu je dosadilo cio dan sidit na traktoru. Otac kaže: „A ti onda iđi pišice za plugom, pa ćeš svatit kako je kadgod bilo."

Posla za svakog

U jesen su kratki dani, a posla je bilo tušta što je tribalo poradit do zime pa su i dica pomagala kad dođu iz škule. A stariji su kazali: „Ko radi, ne boji se gladi".

Jesen je u nikim narodnim pismama opisivana žalosno i neveselo, „Jesen je tužna u mome kraju", el „I lišće od tuge u jesen požuti", „Jesen je plakala s nama". Al ima i jesen svoje lipote i radosti, oni koji dožive jesen života dočekaju da njim se unučad žene i udaju, a to je za nji velika radost.

U jesen zrija grožđe i više feli voća. Naše su domaćice od svakog voća duncovale, kuvale pekmez i sušille za zimu. Mlatili su se orasi, lišnjakovi i mandule, a dica su to friško pokupila. Njima se lakše saginjat neg starijima, sve se to očisti i metne na tavan da se suši za zimu. Iz zemlje se vadio zeleniš, peršin, šargaripa, poštrenjak, celer i čičoka. Čičoka je dobra protiv šećerne bolesti, dobra je friška i ukišeljena. Kad se ilo više čičoke, manje se bolovalo od šećerne bolesti. Vadila se i šećerna ripa, to se ručno radilo, a bio je to težak poso po ladnom i kišovitom vrimenu.

Donesivale se i bundeve, one velike dinke za pečenje i bundevaru, i one druge fele za josag. Špice su se uvik vadile i pekle, pa se ile, a znamo da su špice od bundeve dobre za prostatu. Siko se sirak i donesivo na salaš, pa se od tog vezale sirkove metle.

Brzina života guši

Sad se sve prominilo, ono oranje volo i volovima, sijanje žita ručno, salaši nabijeni od zemlje, šporelji i peći od blata, loženje kuružne, upaljeni fenjeri lojanice i lampaši... to je sve daleka prošlost, koja se više nikad neće vratit. Samo nek mladi vide kako su naši prici živili, kako su radili da bi preživili i dicu odranili. Imali su svoje radosti i žalosti koje su uvik s drugima podilili. Nise moglo čut da je kogod bolovo na živce, živilo se mirno i u slogi. Sve je iznapridovalo, fala Bogu na bolje. Ručno se skoro ništa ne radi u kući, električni aparati svake fele, a na njivi jaka i savrimena mehanizacija. Josag više niko ne čuva, dica ništa ne rade kad dođu iz škule, side isprid televizora, kompjutera i interneta, koji više škode neg što pomažu. Više se i ne kopa, al je sve zatrovano. Uništili smo prirodu, pa sad ona uništava nas. Bog nam uvik oprašta ako se pokajemo, ljudi opraštaje jedni drugima pokadkad, al priroda nikom ništa ne oprašta. Mladi su nezadovoljni, neće da se žene i udaju, a kad se ožene i udaju, razvode se čerez krize. Da su naši prici tako gledali na krizu nas već ne bi bilo, nestali bi s lica zemlje. Za mlade se pravile cile godine kola igranke i zabave. Tako su mladi provodili bezbrižnu mladost zabavljali se i zaljubljivali ženili i udavali, bili su srićni, veseli i zadovoljni, pa i dice imali. Iako je sve uznapridovalo, svit je sve više nezadovoljan svi su niki nervozni, i stari i mladi, ne druže se i ne pomažu jedni drugima. Mladi znajte da je kadgod bilo gore. **A. V. K.**

Sveci koji se spominjemo

Svete male Terezije se spominjemo prvog oktobra. Ona je ko mala bosonoga divojčica svoj život posvitila Bogu. U svojem kratkom životu 1873. do 1897. godine kazala je: „Ako ode na zemlji činim dobra dila u nebu ću živit vičnо". Svetog Franje Asiškog spominjemo se četvrtog oktobra. On je bio sin jedinac jednog bogatog trgovca poganina. Franju su potakle riči Svetog pisma, šta vridi čoviku da cio svit dobije, a dušu svoju izgubi. Odreko se ovozemaljskog bogatstva, slave i uživanja, pa je i druge ljude upućivo na neprolazno bogatstvo kod Boga. Živio je pokornički život u velikom i siromaštvu u čistoći svetosti i molitvi. On je osnivač naši franjevaca, koji su naše pritke u nevolji štitili, sklanjali od Turaka. Pomagali su bolesne od kuge, dvorili i nigovali pa i dan danas brinu za naše duše.

Anđela čuvara se spominjemo, jel svi mi imamo svojeg anđela koji nas prati i čuva kroz

foto: wikimedia

život i kojem se molimo: „Anđele Božji, čuvaru moj, danas i uvik nuz mene stoj, ruku mi pruži vodi me ti, ti me od zala sačuvaj svi".

Kraljica krunice Rožarske je sedmog oktobra. To je društvo od dvadeset članova koji svaki dan izmole deset puti „Zdravo Marijo".- Članovi mogu bit žene i muškarci od 15 godina, pa naviše, dok su živi. Dok mole krunicu, pletu vinac Blaženoj Divici Mariji. Ovu krunicu je osnovala Blažena Marija Pavla, a Grgur Papa XVI je potvrdio 1832. godine.

Svetog Luku evanđelistu slavimo 18. oktobra. Bio je iz poganske porodice u Antiohiji, škuovan je za doktora. Pratio je Svetog Pavla na njegovim misionarskim putovanjima, pa se obratio. Napiso je drugo sveto evanđelje Isusa Krista, zaštitnik je doktora, zanatlija i slikara. Šimuna i Jude Isusovi apostola spominjemo se 28. oktobra.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Sve od bundeve

Čorba od bundeve

50 deka žute bundeve
1 šargaripa
1 glavica crnog luka
malo soli
2 kašike masti
2 kašike brašna
1 deci mlika

Bundevu, šargaripu i luk očistit, oprat, isić, pa metnit nek se kuva. Nalit vode nek pokrije bundeve, dodat malo soli. Kad se skuva, povadit iz vode, propasirat pa vratit u vodu u kojoj se kuvalo, nalit mliko. Od masti i brašna napravit zapršku, zapržit čorbu, pa kad provrije – gotova je čorba.

Pileće šnicle

Živinsko bilo meso
3 jajeta
brašno
prezla
začina
2 kašike masti

Meso isić na tanje komade, izlupat i natrljat začinom. Kad se mast zagrije, šnicle uvaljat u brašno, pa u razmućena jaja i u prezlu i mećat na vruću mast. Kad malo porumene, privrnit na drugu stranu. Kad i ta strana porumeni, šnicle su gotove. Triba vodit računa da ne prigore. Pečene slagat na pladanj.

Varivo od bundeve

Po kile mlade bundeve
1 kašika začina
vezica kopra
1 veća kašika masti
1 i ½ kašike brašna

Bundevu očistit, pa istrenicat, metnit u labošku, nalit vode da pokrije bundevu i dodat začin. Kad se skuva, u vruće nasickat kopra, od masti i brašna napravit zapršku, pa zapržit varivo.

Bundevara

2 kile žute zrile bundeve
po kile tanki kora
2 kašike rastopljene masti
šećera po ukusu i malo cimeta

Bundeve, očišćene od kore i simena, istrenicat, pa dodat šećera po ukusu i cimet. Uzet 2 kore, malo poštropat s mašćom i na kraj metnit bundeve, pa zamotat u rolnu i metnit u podmazanu tepciju. Tako ponavljat dok se ne utroše kore i bundeve. Odozgor namazat mašćom i metnit da se peče. Kad porumeni doli i gori, pečene su. Izvadit iz lerne, kad se prolade isić i složit na plitak pladanj. Bundevara je dobra i vruća i ladna.

A. V. K.

SIĆANJE NA DRAGUTINA KALORA MILODANOVIĆA – 140 GODINA OD SMRTI

Borba za bunjevačko novinarstvo

Za izučavanje prošlosti jednog naroda važno je imat pisani tragova iz daleki vremena i to taki tragova koje su ostavili pripadnici tog naroda, jel drugi uvik imaje svoje interese i ne prikazivaje prave činjenice, nego samo one koje njima odgovaraje. Na veliku žalost Bunjevaca, oni su svoju prošlost počeli istraživat i o njoj pisat tek u 19. viku, pojavom biskupa **Ivana Antunovića**, velikog bunjevačkog prosvititelja i borca za nacionalna prava. Nuz to što je sam tušta radio na istraživanju prošlosti, nacionalnom osvišćavanju i prosvićivanju, biskup Antunović je oko sebe okupio velik broj mladi pismeni Bunjevaca kojima je pomago širit bunjevačku rič i istinu o njevom poriklu. Jedan od ti bio je **Kalor Milodanović**, koji je zbog svoje borbe za prava Bunjevaca moro pribić u Srbiju di je uzo pravoslavnu viru i prominio ime u **Dragutin**.

Kalor Milodanović je rođen u Subatici 1847. godine. O njegovom ditinjstvu se malo zna. Njega je poznavo uzak krug ljudi s kojima je zajedno radio i koji su ga podupirali u kulturno-prosvitnom radu. Potiče iz paorske familije. Roditelji su mu bili veoma skromnog materijalnog stanja. Gimnazijske dane provo je u više mista u Ugarskoj. Prošo je kroz osam latinski škula, pa zbog slabog materijalnog stanja dalje nije mogo nastavit škulovanje. Jedno vrime je bio u Kaloči, di ga je pomago uvaženi biskup Ivan Antunović. Antunović je tokom sedamdeseti godina 19. vika izdavo nediljni list „Bunjevačke i šokačke novine" sa misečnim prilogom za zabavno štivo sa slikama „Bunjevačko-šokačka vila". Na tim listovima je Milodanović radio, a zauzvrat je bio nagrađen od Antunovića.

Med pridstavnicima bunjevačke inteligencije koja se paštrila svojim

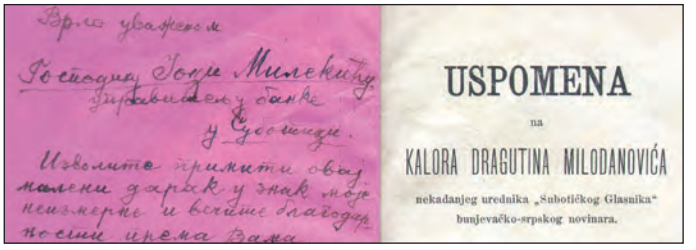

radom prosvitit svoje sunarodnike, važno misto je zauzo i Kalor Milodanović. Bunjevačku ideju, ime i prosvitu prvi su uzeli na pero i izneli u širu javnost najveći i najučeniji bunjevački rodoljubi, pomenuti kaločki biskup Antunović i advokat **Ambrozije Boza Šarčević** 1865. godine. Njima su se pridružili kako bunjevački (**Ivan Mihalović, Blaž Modrošić, Ago Mamužić, Stipan Grgić**) tako i srpski (**Antonije Hadžić, Samko** i **Đuro Manojlović, Božidar Vujić, Jovan Radić, Mita Popović**) i hrvatski kulturni radnici (đakovački biskup **Josip Štrosmajer**, ban **Ivan Mažuranić**, dr **Franjo Rački, Ilija Okrugić**), a med svima njima se našo i Milodanović koji je u to vrime bio novinar.

Velika želja da u rodnoj Subatici širi bunjevačku ideju i osvišćava ljude, dovela ga je u rodnu varoš di je prvo osnovo misečne novine („Misečna kronika"), 1872. godine, koje je posli dvogodišnjeg trajanja počo nediljno izdavat pod nazivom „Subatički glasnik". Obadvi novine izdavo je nuz pomoć i saradnju **Age Mamužića, Božidara Vujića** i **Josipa Manić-Jukića**.

Novine „Misečna kronika" su štampane 1872. i 1873. godine i bile su to prve bunjevačke novine u Subatici. Štampane su u štampariji **Karla Bitermana**, a izlazile su svakog petnajstog dana u misecu. Po ričima savrimenika, „Misečna kronika" je za Subaticu bila velika novost za dosta uzak krug rodoljuba radosna vist, a za protivnike nemila pojava protiv koje su oma ustali. Nažalost, te novine su bile isključivo lokalnog značaja i vridnosti. U „Misečnoj kroniki" je pokrenuta partijska borba, koja je naposlitku urodila plodom. Posli višegodišnje borbe opštinska stranka u kojoj su, u velikoj većini, bili Bunjevci, je dobila većinu u gradskom pridstavništvu Subatice.

Ni pokrećanje „Subatičkog glasnika", nediljnog lista za prosvitu, zabavu i gazdinstvo, nije pošteđeno otpora, taj list je bio prvi odlučan borac za narodna prava. U njemu je Milodanović vatreno zastupo zakonite želje i težnje za ravnopravnost Bunjevaca i Šokaca. Naročito se zauzimo za prava narodnog jezika kako u opštini tako i u škuli. Kalor Milodanović se zauzimo za narodnu prosvitu, iznoseć u novinama koliko su Bunjevci zaostali u prosviti od Srba i Hrvata.

Što se tiče kulturno-prosvitnog rada, Subatica ipak nije ostala indiferentno polje u odnosu na Baju i Kaloču. Sime nacionalnog priporoda i tu je niklo, pri čem je Milodanović pokrećanjom pomenuti novina odigro veliku ulogu.

Uopšteno gledajuć, rad Mihalovića na škulskom polju, Antunovićove „Bunjevačke i šokačke novine" i „Bunjevačko-šokačka vila", Milodanovićova „Misečna kronika" i „Subatički glasnik" bili su ne samo nosioci i širitelji bunjevačke prosvite, neg i zagovornici i zaštitnici svakog bunjevačkog društvenog i političkog pitanja i pokreta.

Jak pritisak i pritnja hapšenjom doveli su do tog da Milodanović nije ni časa promišljo, neg je napuštio svoj zavičaj, staru mater i svoj dragi "Subatički glasnik" i pribigo u Srbiju, da krvlju svojom zapečati svoje uvirenje, za koje je dotleg perom radio. Ko srpski dobrovoljac borio se i bio ranjavan u obadva srpsko-turska rata (1876. i 1878). „Subotičke novine" cine i uvažavaje njegovo oduševljenje što je pošo srpskoj braći u pomoć, al i osuđivaje njegov odlazak, jel je u Subatici bio potribniji neg u Srbiji. Posli njegovog odlaska ostila se velika praznina u Subatici, jel više nije bilo centra za javne i opštenarodne poslove Bunjevaca.

Kako se posli ovi ratova nije mogo vratit u rodnu Subaticu nastavit započet rad, Milodanović je osto u Srbiji. Nastanio se i dobio poso u Beogradu. Tamo se oženio, primio pravoslavlje i uzo ime Dragutin. Radio je ko činovnik u Ministarstvu spoljni poslova u odsiku za štampu. Bio je privodilac mađarski listova. Izvištavo je **Jovana Ristića**, ondašnjeg pridsidnika ministarstva u Srbiji, o tom šta pišu mađarski listovi o Srbiji i srpstvu. Posli pada Ristićove vlade 1880. godine i po dolasku vlade **Milutina Garašanina**, bio je jedno vrime stalan saradnik (saurednik) političkog lista „Videla", organa napridne stranke.

Njegovim priseljenjom u Srbiju pristo je izlazit „Subatički glasnik" i ponovo nastupilo razdoblje zatišja, koje će trajat jedanajst godina, sve dok „Neven" definitivno nije prišo u Subaticu, čim je otvorena trajnija perspektiva književnog i opštekulturnog rada med Bunjevcima.

Kalor Milodanović je umro 25. februara 1883. godine od tifusa. Nije ostavio poroda, a bio je saranjen na ondašnjem beogradskom groblju na Tašmajdanu. Njegova prirana smrt značila je velik gubitak za bačke Bunjevce. **T. B.**

MIROSLAV VOJNIĆ HAJDUK – DIPLOMIRANI KOREOGRAF

Narodne igre Bunjevaca (I)

OPŠTI DIO – TEORIJSKI

A. OBLICI NARODNI IGARA

Oblik narodne igre je skup njezini osobina koje prvo padaje u oči: to su linija koju ocrtavaju igrači, odnosno putanja kojom se kreću, vrsta polova i broj učesnika u igri, njeva uzajamna povezanost i razvrstavanje u toku igre. Ukratko, oblik je spoljašnji vid u kojem se igra javlja.

Oblici naši narodni igara mogu se podilit na nikoliko načina, mada se ni jedna klasifikacija ne mož sprovesti do kraja, jer se javlja mišanje i ukrštanje vrsta oblika. U glavnim potezima podila bi izgledala ovako :

I/ S obzirom na liniju i sliku koje igrači kretanjom ocrtavaje, oblici su geometrijski :

1. Pravolinijski – kad se kreću livo i desno u pravoj liniji
2. Krivolinijski – kad se kreću livo i desno kružnom putanjom (otvoreno i zatvoreno kolo, spirala, zmijasta linija, itd.)
3. Površinski – kad se kretanjom naprid, natrag, koso, ocrtava kvadratna, pravougaona, rombovska površina

II/ S obzirom na vrstu polova oblik mož biti :

1. Muški – pravolinijski, krivolinijski, površinski
2. Ženski – pravolinijski, krivolinijski, površinski
3. Mišoviti – pravolinijski, krivolinijski, površinski

III/ S obzirom na broj učesnika u igri oblik mož biti :

1. Solo igra – pravolinijska, krivolinijska, površinska, muška. ženska
2. Dvojka – pravolinijska, krivolinijska, površinska, muška. ženska
3. Trojka – pravolinijska, krivolinijska, površinska, muška. ženska
4. Četvorka – pravolinijska, krivolinijska, površinska, muška. ženska
5. Igra sa neograničenim brojom učesnika (uz sve gori navedeno)

IV/ S obzirom na uzajamnu povezanost igrača, oblik mož biti :

1. Nevezan – povorka i vrsta (pravolinijska, krivolinijska, površinska, muška, ženska, mišovita, s ograničenim i neograničenim brojom igrača)
2. Razrađeno vezan – kad se igrači, ko obično u kolu – izuzetak Momačko kolo, razriđeno Vezani u lanac i drže se za ruke, ponekad za marame, gajtane, ’„igrače”, a važe sve odredbe od ranije (pravolinijski, krivolinijski, itd.)
3. Zbijeno vezan – kada su igrači čvrsto vezani i sasvim zbijeni, a drže se za pojas ko u lesi, pod ruku, ukršteno sprid el odnatrag (pravolinijski. itd.)

V/ S obzirom na sastav oblik mož bit :

1. Prost – kad se ocrtava jedna linija el površina (svi oblici)
2. Složen – kad kretanjom igrači ocrtavaje više pravi el krivi linija el površina (naspramne el paralelne vrsta, dvostruke el trostruke povorke sa figurama, kružna povorka sa solo igračom u sridini, kolo iza kola, kolo u kolu, s dvojkom, četvorkom, s prominom oblika u toku igre, s raznim figurama- okrećanjom, čučanjom, provlačenjom, zaplićanjom, rasplićanjom, udvojene lese, itd.)

B. TIPOVI NAŠI IGARA

Kad dvi el više narodni igara imaje iste karakteristične crte, one pripadaje istom tipu. Pošto narodne igre mogu bit posmatrane sa različiti tačaka gledišta, to uočavanje njevi bitni osobina, prema tome i izdvajanje njevi tipova, zavisi od toga sa koje strane posmatramo igre i po čemu i svrstavamo u tipske grupe. U ovom elaboratu će tipovi narodni igara bit posmatrani sa gledišta koreografsko-tehnički elemenata koji imaje zajednička bitna obeležja. Iz ovoga proizlazi da narodne igre istog tipa moraje da se potpuno, el skoro potpuno, podudaraje u svim svoji spoljnjim osobinama, ko što su pravac kretanja, broj i vrsta koraka i sl. Drugim ričima, igre istog tipa moraje imati isti, el gotovo isti, koreografski obrazac.

Svaka igra, uzeta pojedinačno, ima svoju individualnost, mada sa drugim igrama čini isti tip. Varijante i paralele pojedinih igara jesu one igre, koje se u pogledu sklopa uveliko razlikuju od igre sa kojom imaje zajedničko ime, eventualno istu, el sličnu, el čak različitu melodiju, eventualno isti el sličan, el različit tekst pisme.

(nastavlja se)

SAVITI NUTRICIONISTE ZA ZDRAVIJI ŽIVOT

Nutritivne deklaracije: Ključne informacije za zdravu ishranu

U današnjem svitu, sve više čeljadi postaje svisno značaja zdrave ishrane. Kako bismo doneli informisane odluke o tom šta idemo, nutritivne deklaracije na proizvodima postaju od suštinskog značaja. Ovaj članak divani o tom šta su nutritivne deklaracije, zašto su važne i kako ih triba čitat.

Šta su nutritivne deklaracije?

Nutritivne deklaracije su informacije o nutritivnom sastavu rane koje se nalaze na etiketi proizvoda. Ove deklaracije pružaje detaljne podatke o energetskoj vridnosti proizvoda i sadržaju makro i mikro nutrijenata ko što su proteini, masti, ugljeni hidrati, vitamini i minerali. Način na koji su nutritivne informacije prikazane standardizovan je kako bi se olakšalo upoređivanje različiti proizvoda.

Zašto su nutritivne deklaracije važne?

1. Informisanje potrošača: Nutritivne deklaracije omogućavaje potrošačima da bolje razumiju šta idu i da donesu informisane odluke o ishrani. Ovo je od suštinskog značaja za one koji žele vodit računa o svojoj ishrani el imat posebne dijetetske potribe.

2. Prevencija hronični bolesti: Informacije o sadržaju masti, šećera, soli i drugi nutrijenata pomažu ljudima da prate unos ovi sastojaka, što mož pomoć u prevenciji hronični bolesti poput dijabetesa, srčani bolesti i visokog krvnog pritiska.

3. Pomažu u kontrolisanju tilesne težine: Nutritivne deklaracije pružaje informacije o kalorijskoj vridnosti proizvoda, što mož bit od pomoći ljudima koji žele kontrolisat svoju tilesnu težinu.

Kako čitati nutritivne deklaracije?

Pravilno čitanje nutritivni deklaracija mož bit ključno za donošenje zdravi izbora u ishrani. Evo nikoliko koraka kako to uradit:

1. Pogledajte veličinu porcije: Prva stvar koju triba provirit je veličina porcije, jel se sve informacije na deklaraciji odnose na jednu porciju. Uvirite se da je veličina porcije realna i odgovara onome što obično idete.

2. Energetska vridnost (kalorije): Obratite pažnju na broj kalorija po porciji. To će vam kazat koliko energije unosite konzumirajuć taj proizvod.

3. Makronutrijenti: Pogledajte količinu proteina, masti i ugljeni hidrata. Ovi nutrijenti su važni za izgradnju tila i pravilno funkcionisanje.

4. Mikronutrijenti: Obratite pažnju na prisutnost vitamina i minerala. Oni su ključni za održavanje zdravlja.

5. Šećeri i so: Budite svisni prisustva dodatni šećera i soli, jel pritiran unos ovi sastojaka mož bit štetan za zdravlje.

6. Provirite sastojke: Pročitajte listu sastojaka kako biste saznali šta se tačno nalazi u proizvodu. Obratite pažnju na alergene el sastojke koje želite izbigavat.

7. % Dnevnog unosa: Nutritivne deklaracije često sadrže informaciju o tom koliko procenata dnevnog unosa određenog nutrijenta proizvod pokriva. Ovo vam može pomoć da bolje razumite koliko je štogod hranjivo el visoko u određenom nutrijentu.

U zaključku, nutritivne deklaracije su značajan alat za potrošače koji žele vodit računa o svojem zdravlju putom ishrane. Pravilno čitanje ovi deklaracija omogućava nam donošenje bolje odluke o tom šta unosimo u svoj organizam i doprinosi promociji zdravijeg načina života.

Foto: pxhere.com

VODA OBOGAĆENA SITNIM ČESTICAMA SREBRA

Koloidna voda – stari lik u novom vremenu

Medicina je uznapridovala u protekli sto godina ko nikad ranije, liči se uspišno sve i svašta što kadgod nije moglo. Ipak, u ličenju se gotovo uvik koriste hemijske supstance koje ne ostavljaje organizam brez poslidica. Tako često izličimo jednu bolest, a vrata otvorimo drugoj, nuspojavama koje imamo. Ljudi se zato sve više okreću tradicionalnim načinima ličenja, koji su bili daleko manje pa često i nimalo škodljivi po naše zdravlje u cilini. Jedan od taki stari likova je i srebrna voda.

Šta je srebrna voda?

Srebrna el koloidna voda (kako je još zovu) obogaćena je sitnim česticama srebra. Čestice se mire u nanometrima i nisu vidljive golim okom. Ovi pozitivno naelektrisani joni poznati su od davnina po svojim antimikrobnim svojstvima. Važno je napomenit da za pun efekat u ličenju srebrnom vodom ne koristite ništa ispod priparat renomirani proizvođača, što će vam osigurat uspišnost terapije.

Brojne pridnosti

Koloidna voda ima čitav spektar povoljni dejstava na organizam, pa se priporučiva i zdravim ljudima koji žele dobrog i neškodljivog saveznika u čuvanju svojeg zdravlja. Redovno uzimanje koloidne vode u propisanim dozama nema gotovo nikake negativne efekte.

Antibakterijsko dejstvo

Srebrna voda odlična je u borbi s velikim brojom bakterija koje se mogu nać u našem organizmu, ovo se prija svega odnosi na probavni trakt. Također se uspišno bori s bakterijama grla i usta. Iritirajuć kašalj, loš zadah, nestaju potpuno el se drastično umanjivaje upotribom srebrne vode.

Podržava imunitet

Srebrna voda povoljno utiče na jačanje imuniteta kod ljudi koji se oporavljaje od bolesti el operacije, al isto tako i čuva imunitet koji je već dostigo svoj maksimum. U tom pogledu, srebrna voda je odličan izbor u borbi protiv razni bolesti prija neg što se one dese. Jel nemaran odnos prema sopstvenom zdravlju priziva bolest.

Zdravija koža

Srebrna voda vrlo blagotvorno utiče i na našu kožu. Ona uspišno održava rane čistim i tako znatno umanjiva šanse za komplikacije koje sa sobom nose inficirane, el upaljene rane. Također pomaže kod opekotina, posikotina pa čak i akni.

Dišite slobodno

Udisanje pare koloidne vode dokazano ima blagotvorno dejstvo kod ljudi sa astmom i sličnim drugim problema disajni organa, ko što su bronhitis i sinusitis. Naravno, svakako se prvo posavitujte s izabranim lekarom o načinima i učestalosti ličenja srebrnom vodom.

Podržava varenje

Kod oporavka nakon trovanja ranom, te drugi probavni problema, srebrna voda je također odlična pomoć. Jedna supena kašika dnevno biće dovoljno većini odrasli pacijenata. Srebrna voda također podržava i izbalansirano prisustvo crivne flore, pa je dobra i jeftina alternativa raznim probiotskim jogurtima koji nisu mali misečni izdatak ako se redovno konzumiraje.

Štiti oči, čisti uši

Ko i kod drugi komplikacija koje su izazvane infekcijom el iritacijom, kapi srebrne vode odlične su u smirivanju nastali problema. I ode važi napomina da oči ne ličite na svoju ruku, ako imate ozbiljniji problema s vidom.

Odgovornim i umirenim korišćenjom srebrne vode nećete imat nikake, el tek zanemarljive nuzpojave. Ovo važi samo ako se striktno pridržavate uputstva koje iđe nuz svaku kupljenu bočicu. Koloidna voda je sridstvo koje se vikovima unatrag koristi za tegobe navedene ranije u ovom tekstu, za njezina blagotvorna dejstva znali su i stari Heleni i Latini, a kod nas se donedavno pravila i u domaćoj radinosti, stavljanjom ponešto nakita od čistog srebra u posudu vode da odstoji.

T. K. M.

(Tekst je čisto informativnog karaktera, ne mož se smatrat priporukom za rišavanje zdravstveni problema, a za svaku upotribu bilo kog priparata obavezno se konsultujte s vašim doktorom)

U MALOJ BOSNI SE TRUDE SAČUVAT FUDBALSKI KLUB, KO MISTO OKUPLJANJA SVI GENERACIJA

Selo živi i kroz sport

Iako nosi ime OFK Mala Bosna 2015, fudbalski klub u ovom mistu ima daleko dužu tradiciju, al i novo ime svidoči o aktivnostima koje se poslidnjii godina sprovode, a koje za cilj imaju da sport u ovom selu ne zamre, odnosno da **živi, jer svi zdravo dobro znamo kaka je situacija u manjim sridinama di se najveći dio stvari radi na volonterskoj bazi** – ističe **Dušan Ivić**, trener prvog tima, al i jedan od oni koji se trude da u ovom mistu fudbala i dalje ima.

travnati teren i dalje bude misto na kojem će se okupljat, ne samo aktuelni prvotimci, već i sve fudbalske generacije.

Upravo je jedan taki susrit održan u subotu, 2. septembra, kad su se na jednom mistu okupili veterani ovog kluba. Bez obzira na to da li su bili na terenu, ili su podršku dali s tribina, pa i u „trećem poluvrimenu", svima je na umu bilo isto – šta uradit kako bi ovaj klub dočeko i nove generacije.

– Prvenstvni razlog okupljanja veterana bilo je druženje, da okupimo ljude koji su prošli kroz ovaj klub, koji su tu proveli jedan dio svojeg života. Također, ideja je bila i vidit ko od nji mož pomoć našem fudbalu koji i dalje

Na susritu se okupilo pedesetak veterana, odigrali smo jednu prijateljsku utakmicu, igrali smo dvared po trideset minuta, a posli je druženje potrajalo.

– Verovatno se nismo sviju ni sitili, izvinjavamo se svima, a bilo je tu i emotivni divana, kad su ljudi prosto zaplakali, jer se kogod sitio i nji, i pozvo ji na jedno fudbalsko druženje. Svakako ćemo se trudit nek ovo postane naša tradicija, pa se nadamo i još većem okupljanju u godinama koje dolaze.

U Maloj Bosni je fudbalski klub osnovan pedeseti godina 20. vika (1958. godine), a od onda su okolnosti bile različite, pa je taka bila i sudbina.

– Klub je reosnovan, na primer 1989. godine, pa je opet bilo gašenja... Garnitura koja danas vodi klub je tu od 2015. godine i trudimo se to održat i da sve funkcioniše kako triba. Svi smo mi dosta vrimena proveli u fudbalu, svi smo odrasli u Maloj Bosni i ko dica smo provodili vrime na tom terenu. Zbog tog se trudimo klub održat, a kako u garnituri ima razni generacija, nadamo se kako gašenja više neće bit. Zato smo, uostalom, i došli na ideju organizovat veterane, vidit ko bi se još mogo priključit – da se postojeća ekipa ne bi umorila. Bitna je, naravno, finansijska pomoć, al i svaka druga, od održavanja terena, opreme, svlačionica...

OFK Mala Bosna 2015 nastupa u Varoškoj fudbalskoj ligi, a sezona je upravo počela.

– Imamo 4-5 momaka iz Male Bosne, ostalo su igrači iz Subatice, Bajmoka, Tavankuta... ali se nadamo da će ih bit više u pridstojećem periodu. U selu je dosta dice koja žele bavit se fudbalom, trudimo se osmislit i za nji programe i treninge, kako bi u narednom periodu i oni stigli do prvog tima. Sarađivamo s Udruženjom „Tahles", a trudimo se pronać trenera koji bi se konstantno bavio s dicom – na dobrom smo putu to rišit. Imamo dobru energiju, a kako ćemo se plasirat, vidićemo. Prošle sezone smo imali dosta povriđeni i uvriđeni igrača, kako je to i običaj u ovom rangu takmičenja, al nuz sadašnju dobru atmosferu očekivamo više – nastavlja naš sagovornik.

Nuz Ivića, u najužem angažovanju su **Boris Hubert, Boban Poljaković, Marinko Demšedi, Mihajlo Nimčević, Toni Kopunović...** svačiji doprinos je značajan.

– U poslidnje vrime imamo i štogod više publike, nediljom posli podne nas podrži oko 100 gledalaca, što je za ovaj rang takmičenja dosta dobro. Po meni bi, naravno, to moglo bit još bolje. Mnogi se, naravno, iznerviraje kad rezultat izostane, pa onda slideći put ne dođu. Nije to dobro, triba podržat sve te momke koji igraju, oni izdvajaje svoje vrime za naš fudbalski klub i rade to najbolje što mogu.

Mala Bosna je u prvom ovosezonskom kolu Varoške lige Subatice bila slobodna, a debi u novoj sezoni bio je zakazan za nedilju, 10. septembra, kad je OFK Mala Bosna 2015 prid svojom publikom dočekala subatičku Lokomotivu i zabilužila pobidu od 3:1.

N. S.

GODINE NISU PRIPRIKA

Da godine nisu priprika potvrđiva i podatak da je najstariji veteran na okupljanju bio je Petar Perčić (82 godine), dok je najstariji veteran koji je i nastupio na utakmici bio Ivan Balažević (72 godine).

– Vridilo je ovo što smo uradili, što smo okupili sve te veterane, i nadamo se da će susrit naredne godine bit još bolji i još masovniji, da će doć više naši bivši članova – dodaje Dušan Ivić.

PRIDSTAVLJAMO BILJKU KOJU ČESTO VIDIMO

Dan i noć – maćuhica

Foto: wikimedia.org

U ovom broju „Bunjevački novina" pridstavljamo biljku „dan i noć", maćuhicu, molovanku, siroticu, šarenu ljubičicu... Ima je pod raznim nazivima, a rič je o biljki iz porodice Violacea.

Foto: wikimedia.org

Mož bit jednogodišnja el višegodišnja zeljasta biljka, sa tankim, razgranatim poleglim stablom. Listovi su na drškama srcasto-okrugog oblika. Cvatovi su pojedinačni, na dugačkim drškama sa raznobojnim kruničinim listovima, dok je plod u obliku čaure.

Upotribljava se gornji rascvatali nadzemni dio biljke – Vola tricolor herba. Ko lik se koristi samo divlja poljska vrsta i to još od 16. vika!

Biljka u svojem sastavu sadrži salicilnu kiselinu, etarsko ulje, glikozide, saponine, šećere, vitamin C, i vrlo malo tanina. Zbog prisustva salicilne kiseline koristi se za spoljašnju upotribu kod psorijaze, ekcema, akni, dermatitisa, tako što se pravi čaj i njim se ispiraje bolesna mista, dok se talog meće ko oblog. Koristi se za lakše izlučivanje mokraće, kod upale bešike, kod katara disajni organa, kod groznice, čavi stanja i reumatski bolesti. Upotribljava se u obliku čaja, sirupa, obloga, tečnosti za ispiranje. Ako se koristi duže od četri nedilje, mož doć do povraćanja.

Zanimljivo je da se u staroj Grčkoj ova biljka po virovanju koristila ko ključni sastojak ljubavnog napitka, ča maćuhica često u književnim dilima pridstavlja ljubav.

Pripravila: **Eva Kovač Pečkai**

Horoskop za oktobar

Poso: Dilimično poznavanje materije neće vam bit na korist kad se nađete u situaciji u kojoj morate pokazat iskustvo u poslu.
Ljubav: Pokazivate tendenciju da svoje mišljenje branite po svaku cinu, to nije dobar trend za skladnu vezu.
Zdravlje: Zadovoljavajuće.

Poso: Dosadašnji bilans vaši uspiha je za svaku pofalu, međutim, vi znate da imate realni potencijal i za više od tog.
Ljubav: Nećete nalazit način iskazat svoje neslaganje s nikim stvarima, a novi prilika za to biće sve manje.
Zdravlje: Bolovi u nogama.

Poso: Nadate se nikoj vrsti brisanog prostora s kojeg ćete povuć nove poteze, al štogod to idealno stanje uvik odlaže.
Ljubav: Imate dosta strpljenja, al kad ga nestane teško se ponovo vraća.
Zdravlje: Stabilno.

Poso: Dometi koji su vam se činili neostvarivi sad postaju opipljiva realnost, u ovom periodu spoznaćete svoje realne sposobnosti.
Ljubav: Sablažnjava vas pomiso da ste pritežno vi krivi za aktuelno stanje u vezi, a sve okolnosti upućivaje upravo u tom pravcu.
Zdravlje: Više se krećite.

Poso: Idealno okruženje vam daje dosta samopouzdanja. Međutim, kad tog ne bude, suočićete se sotim šta realno možete.
Ljubav: Imaćete prilika provest lipe trenutke s voljenom osobom, potrudite se da problemi koji vas muče ne pomute vaše planove.
Zdravlje: Problemi sa srcom.

Poso: Metodični ste u svemu što radite i to vam je od velike pomoć kad iskrsne problem u minulom radu. Ovu naviku nemojte zapostavit ni u narednom periodu.
Ljubav: Jasno iskazivate vaša očekivanja, ipak odgovor druge strane ne oduševljava vas ni malo.
Zdravlje: Problemi s nesanicom.

Poso: Poštivate tuđe uspihe, al isto tako znate da postoje i vaši, zdrava mira izmed ova dva biće ključna u periodu prid vama.
Ljubav: Nespokoj koji primećivate kod sebe nije od juče, uslidiće prilika da se to riši.
Zdravlje: Oprez u rukovanju oštrim predmetima i mašinama.

Poso: Volite mislit da su svi aspekti vašeg napritka pod kontrolom, ipak da nije sve idealno prvo će vam ukazat podrška koja se polagano al cigurno osipa.
Ljubav: Tolerišete stvari koje znate da će vam donet samo nevolju u bliskoj budućnosti, nađite način stat na put ovoj naviki.
Zdravlje: Čuvajte se promaje.

Poso: Stajete u ključnim momentima na putu do poslovnog uspiha, dilom jel ste kolebljivi a dilom jel uviđate da taj uspih nije sve čemu težite, pa čak da nije ni prva stvar u listi prioriteta.
Ljubav: Jasnije vidite razloge za prepirke koje nisu ritkost, međutim još uvik ne uviđate da i za taj tango triba dvoje.
Zdravlje: Zdrava ishrana je polak zdravlja.

Poso: Želite postignit tušta tog, imate elan i znanje, al štogod je i dalje problem. Pažljivom opservacijom svoji odluka i poteza otkrićete šta je to.
Ljubav: Odnos koji imate s voljenom osobom nije kaki je bio na početku, potrudite se doć do odgovora na pitanje zašto.
Zdravlje: Problemi s kostima.

Poso: Donećete važnu odluku u ovom periodu, iz nje će se razvit dosta dobri prilika u bliskoj budućnosti.
Ljubav: Odlažete momente koje ste obećali voljenoj osobi, nađite vrimena da se to što prija realizuje.
Zdravlje: Brez veći problema.

Poso: Besmisleno se dugo pripravljate krenit u nov poso, svi aspekti jedne odluke ne mogu se simultano ni kontrolisat ni rišit. Krenite, svaki poduhvat je donekle put u nepoznato.
Ljubav: Lipu inicijativu koju ste pripravili voljenoj osobi obavezno sprovedite u dilo.
Zdravlje: Čest umor i manjak energije.

I. V.

ROD KOJI SE POKUPI TRIBA I SAČUVAT DO KONZUMIRANJA

Kako zaštitit krtolu krumpira od klijanja tokom zime

Svršetak litnje sezone i najava jeseni je period kad se najviše u godini ubira rod iz bašče, voćnjaka i vinograda. Ovaj put savitujemo kako čuvat krumpir.

Vađenje krumpira i drugog povrća posijanog tokom prolića, sazrilog i pristiglog za branje, najbolje je obavit krajom avgusta el tokom septembra.

Foto: rawpixel.com

Sušenje i lagerovanje krumpira se uvik rade u senki

Vađenje krtola se obavlja krajom lita - avgust i septembar, u vrime kad se nadzemni dio biljke - cima, potpuno osuši. Krumpir triba vadit po suvom vrimenu, kako se ne bi zadržavala vlažna zemlja na krtoli, jel kasnije mož bit izvor patogena i mož dovest do truljenja u skladištu. Ukoliko je krtola kaljava, triba je oprat, al je zdravo važno da se posli tog prosuši. Sušenje i lagerovanje krumpira se uvik rade u senki, jel na suncu krtole dobijaje zelenu boju (stvara se hlorofil) i tim se stvaraje materije u krtoli koje nisu zdrave za ishranu ljudi. Taki krumpir se triba ljuštit prilikom upotribe.

Posli sušenja krumpir se klasira na zdrave krtole (koje pripravljamo za čuvanje) i oštećene krtole (koje ćemo ubrzo iskoristit el odbacit). Triba ga klasirati i po veličini, di se najkrupniji ostavljaje za kasniju upotribu, jel duže ostaju friški. Sitniji krumpiri se mogu uspišno čuvat, al se mogu izdvojit ko simenski krompir, koji ćemo posijati naredne sezone.

Foto: rawpixel.com

Tretiranje krumpira

Klijanje krtola je problem koji se u nikoliko navrata tokom zime javlja, i vidno umanjiva svežinu krtola. Pripravljanje krumpira za višemisečno uzimljavanje se mož uspišno obavit posipanjom sridstva za spričavanje klijanja. Triba koristit praškasto sridstvo „Tuberaid", „Tuberofen" el „NeoStop", kojim se posipanjom po krtolama prid lagerovanje, obezbeđiva da krumpir nikoliko miseci ne klija. Ostaće frišak i sočan. Triba znat da je ovo sridstvo regulator rasta, i da je karenca 45 dana, što znači da se krumpir tretiran ovim ne koristi za ishranu puni misec i po dana. Dio krtola koje ćete koristit u ovom periodu nemojte tretirat. A svakako neposridno prija upotribe krumpir se mora dobro oprat vodom.

Najlon džak el plastične kutije ne dolaze u obzir

Najpogodnije čuvanje je u tamnoj, ladnoj i suvoj prostoriji. Optimalna temperatura je 8 do 12 stepeni. Ukoliko imate bašču, možete sagradit i trap, al svakako da će podrum el dobro izolovana garaža poslužit. Pakuje se u gajbice (drvene, plastične) u mrežaste vrećice. Važno je samo da ima vazduha. Najlon džak el plastične kutije ne dolaze u obzir. Svakog miseca triba krumpir prigledat da nije kaka krtola trula el isklijala. Takođe, triba čuvat krumpir od mišova el drugi glodara.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
Savitodavac PSSS Subatica